

Onderzoeksagenda Platteland 2.0

Platform voor plattelandsonderzoek

Deze uitgebreide versie bevat naast de onderzoeksluiken ook de achterliggende abstracts zoals geïnventariseerd door het Platform voor Plattelandsonderzoek in 2014 en geactualiseerd in 2017. Deze abstracts vormen de basis en vermelden potentiële onderzoeksvragen. Deze informatie biedt inspiratie voor nieuwe onderzoeksprojecten bij een tweede open oproep ter uitvoering van de Onderzoeksagenda Platteland.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING.....	3
1. Situering	3
2. Onderzoeksporen	4
2.1 Descriptief luik	5
2.1 Toekomstgericht luik	8
2.3 Participatief luik	12
2.4 Impact luik	15
2.5 Methodologisch luik	16
BIJLAGE: ONDERZOEKSUGGESTIES GEWENST ONDERZOEK.....	18
<i>B. Werken aan de omgevingskwaliteit op maat van een gebied.....</i>	19
<i>C. De bestuurskracht van plattelandsgemeenten verhogen</i>	22
<i>D. Doelen voor stad en platteland afstemmen</i>	25
<i>G. De open ruimte vrijwaren en ontwikkelen</i>	31
<i>H. Naar een functioneel wegennet op het platteland</i>	39
<i>I. Ondersteunen van kwaliteitsvol ondernemerschap in het landelijk gebied</i>	40
<i>J. Beleving op het platteland kansen geven met respect voor de streekidentiteit.....</i>	42
<i>K. Aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland</i>	46
<i>L. Leefbare dorpen</i>	49

INLEIDING

1. Situering

Een belangrijke taak van de Vlaamse Landmaatschappij is de totstandkoming van een Onderzoeksagenda Platteland via het bijeenbrengen van een [Platform voor Plattelandsonderzoek](#), een taak die sinds 2012 rechtstreeks verbonden is met haar rol als agentschap verantwoordelijk voor het Vlaams Plattelandsbeleid. Aanleiding voor de oprichting van dat platform is de nood aan een specifieke strategie voor alle wetenschappelijk onderzoek die diverse thema's behandelen die de economische, ecologische en socio-culturele eigenheid en belangen van het platteland weergeven.

Deelnemers aan het platform zijn onderzoekinstellingen (bv. coördinatoren van onderzoeksgroepen van universiteiten, hogescholen, wetenschappelijke instellingen en praktijkcentra) en Vlaamse overheidsdiensten (bv. bevoegd bij wetenschappelijk onderzoek en dataverzameling).

Het platform voor plattelandsonderzoek wil onderzoeksthema's op lange termijn bepalen, samenwerking en kennisuitwisseling tussen de verschillende onderzoekinstellingen aanmoedigen, overheid en betrokkenen stimuleren en adviseren over de uitbouw van onderzoekscentra en internationale samenwerking aanmoedigen.

Er bestaat divers onderzoeksmateriaal met een plattelandsinvalshoek binnen universiteiten, overheden, steunpunten en kenniscentra. Het is de bedoeling om informatie over platteland te synthetiseren en beschikbaar te stellen aan alle geïnteresseerden. Dat gebeurde in 2014 en 2016 via een zogenaamd Ficherapport dat [online](#) raadpleegbaar is.

Tegelijk werd een ruime bevraging georganiseerd om de lacunes in het plattelandsonderzoek op te vullen met nieuw of gewenst onderzoek. De eerste Onderzoeksagenda werd in 2014 gekoppeld aan een open oproep. Het Vlaams plattelandsbeleid stelde 600.000 euro ter beschikking voor het uitvoeren van de onderzoeksnoden. Vanuit een concrete probleemstelling werden innovatieve oplossingen aangeboden met een duidelijke meerwaarde voor de stakeholders van het Vlaams platteland en het Vlaams geïntegreerd plattelandsbeleid in het bijzonder. Een onafhankelijke jury bracht advies uit aan de bevoegde minister. Van de tien ingediende voorstellen (1.685.805€) werden er drie gegund. Er gingen drie onderzoeken bij Ministerieel Besluit van 10/11/2014 van start.

“Vergrijzing, wonen en zorg op het platteland” door Katholieke Universiteit Leuven i.s.m. Atelier Romain (10/11/2014-10/05/2017, 189.508€) onderzoekt de lage verhuisgeneigdheid van ouderen, de ruimtelijke incongruenties op de woonmarkt en de uitdagingen inzake zorg die daaruit voort vloeien.

“Versterken van streekidentiteit via landbouw, natuur, erfgoed en toerisme” door EV-INBO (natuur & maatschappij) i.s.m. EV-ILVO (mens & maatschappij), VITO en de bestaande projectgroep Voeren met lokale stakeholders (10/11/2014-10/05/2017, 177.877€) formuleert innovatieve oplossingen (landbouwmodel, samenwerkingsverbanden, financiële instrumenten,...) voor het verdwijnende landschap binnen de huidige beleids- en planningscontext en realiteit op het terrein. Focusgebied is Voeren waar het bestaande samenwerkingsverband een rijke, actuele en beleidsrelevante casus biedt met gedreven en betrokken stakeholders.

“Geïntegreerde methodiek voor actiegerichte gebiedsontwikkeling (IMAGO)” door EV-ILVO (landbouw & maatschappij) i.s.m. UGent (politieke wetenschappen) en de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen (10/11/2014-10/11/2016, 200.000€) ontwikkelt een methodiek die stakeholders helpt bij het bepalen van een actiegerichte strategie voor gebiedsgerichte plattelandsonderzoek. De ontwikkelde toolbox werd getest in de gebieden Bulskampveld en Noord-Mechelen, en wordt ontsloten via een website. Vanuit de verzamelde getuigenissen tijdens het onderzoek worden ook beleidsaanbevelingen geformuleerd in de vorm van ‘verhalen uit de open ruimte’. Na oplevering van

2.1 Descriptief luik

Dit eerste luik beschrijft de maatschappelijke trends en ontwikkelingen op het platteland. Het geïntegreerd karakter van het platteland staat voorop. Volgens het platform is het vooral een kwestie van de vinger aan de pols te houden en onderzoek naar nieuwe trends of ontwikkelingen snel aan te vatten. Het luik omvat onderzoeksuggesties over plattelandsdynamiek, suburbanisatie, socio-rurale kennis, transformaties, etc.

Ruraal sociologisch onderzoek lijkt de sterkste onderzoeksnoed. Dergelijk onderzoek kan duiden wat verandert in de samenleving op het platteland zodat het beleid hierop kan anticiperen. Onderzoek naar sociale en culturele diversiteit kan deel uitmaken van dit onderzoek.

Er is een link met de onderzoeksagenda van Ruimte Vlaanderen (afdeling Onderzoek & monitoring) en haar vijf onderzoeksporen: 'instrumentarium' (o.a. ruimtelijke regierol, projectgericht beleid), 'stedelijk systeem' (o.a. woonaanbod), 'ruimtelijk-economische netwerken' (o.a. modellen), 'veerkracht' (o.a. klimaatadaptatie, bio productiviteit van de open ruimte, energielandschappen), en 'mens, kwaliteit en gezondheid' (o.a. ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid, beleefbaarheid). De onderzoeksprioriteiten worden halfjaarlijks bepaald, concrete externe onderzoeksprojecten worden opgezet met een ruimtelijke (planologische) focus en het onderzoek gebeurt in de periode 2014-2019 zowel intern als in partnerschap en via uitbesteding. Transversale aspecten zijn o.a. leefbare dorpen en ecosysteemdiensten.

➤ Maatschappelijke trends en ontwikkelingen

Onderzoek naar maatschappelijke trends en ontwikkelingen levert de basiskennis voor het maken van beleidskeuzes. Het platform formuleert onderzoeksuggesties over plattelandsdynamiek, suburbanisatie, socio-rurale kennis, vergrijzing, mobiliteit, sociale inclusie en armoede, nieuwe vormen van wonen en zorg, recreatief gebruik, bestuur of governance, ruimtelijke ontwikkelingen, transformaties, hergebruik van leegstaande hoeves, verpaarding, vertuining, diensten/dienstverlening/voorzieningen, het concept van dorps hubs, hernieuwbare energievormen, energietransitie, energieparken, klimaatadaptatie, lokale voedsel strategieën, internetgebruik i.k.v e-governance/precisielandbouw/thuiswerk, impact van drones op het platteland, etc.

Het platform legt de nadruk op sociale aspecten die integraal benaderd worden. Vergrijzing en migratie worden naar voor geschoven als belangrijke onderzoeksonderwerpen. Steunpunt Ruimte onderzocht de vraag hoe de Vlaamse ruimte veerkrachtiger kan gemaakt worden ten aanzien van internationale (im)migratie en vergrijzing. Met betrekking tot vergrijzing focust dat onderzoek zich vooral op vergrijzing in suburbane en rurale gebieden.

Vergrijzing vormt een centraal thema bij het (lopend) plattelandsonderzoek '*Vergrijzing, wonen en zorg op het platteland*' door Katholieke Universiteit Leuven i.s.m. Atelier Romain. Centrale aspecten zijn de lage verhuisgeneigdheid van ouderen, de ruimtelijke incongruenties op de woonmarkt en de uitdagingen inzake zorg die daaruit voort vloeien.

Migratie kent twee dimensies: de immigratie van buitenlanders en de reststroom vanuit steden naar suburbane gebieden (met o.a. gevolgen inzake mantelzorg, voorzieningen, leefomgeving, omgevingskwaliteit). Het ruimtelijk beleid en het daaraan gekoppelde onderzoek houdt momenteel onvoldoende rekening met deze noden.

Ook de kennis omtrent lokale voedsel economie kan verder uitgewerkt worden op het vlak van het opschalen van de korte keten, lokale voedselstrategieën, het verbinden van producent met consument of het verbinden van stad met platteland. Via ontwerpend onderzoek en actie-onderzoek kan worden gezocht naar antwoorden op vragen als 'Hoe moet dit logistiek worden

aangepakt? Welke netwerken zijn nodig voor een governance van lokale voedsel economie? Hoe moeten deze netwerken worden aangestuurd? Kan dit gebiedsgericht georganiseerd worden en hoe?’

Er is specifiek aandacht voor een casus in het Pajottenland (in relatie tot het nabijgelegen Brussel) omdat een lokaal verankerde primaire productie in die streek een essentiële factor is voor het behoud van het landelijke karakter en voor de ondersteuning van leefbare dorpen, en tegelijk als een bouwsteen van een duurzaam Brussel.

Er liggen kansen voor onderzoek naar het ruimtelijk metabolisme in een plattelandscontext gezien stedelijk metabolisme een groeiend onderzoeksveld is dat inzicht verschaft in de som van technische en socio-economische processen die plaatsvinden in steden en die resulteren in groei, energieproductie en afvalverwijdering. Het focust vooral op materiaalstromen (water, materiaal, nutriënten, energie) die de stad inkomen, er opgeslagen worden en de stad weer uitgaan. Een afgeleide parameter van deze benadering is de ecologische voetafdruk van steden. Wanneer deze stromen ook geografisch-ruimtelijk gesitueerd worden, kan de brug worden gemaakt tussen eerdergenoemde, veeleer milieurelevante aspecten en ruimtelijke aspecten. Eens deze brug gepasseerd, kan er sprake zijn van geïntegreerd omgevingsontwerp, omgevingsplanning, omgevingsbeleid. Door te werken in een living lab-omgeving kan een onderzoek er naar streven dat een bepaald gebied overtuigd is van de relevantie van de resultaten en zelf acties opzet met het oog op het realiseren van verbetertrajecten.

➤ **Omgevingskwaliteit**

De term ‘omgevingskwaliteit’ wordt bedoeld in de ruime betekenis. Omgevingskwaliteit kreeg zowel in het laatste milieubeleidsplan van de Vlaamse Regering, het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (in opmaak), als in het strategisch plan 2011-2015 van VLM een centrale plaats. In het Strategisch beleidsplan van VLM voor de periode 2011 - 2015 staat de strategische doelstelling “*de VLM meet en evalueert de omgevingskwaliteit.*” In 2015 werd de leidraad “*Gebiedsgericht werken aan omgevingskwaliteit*” opgeleverd. Ter implementatie van het begrip en de voorgestelde werkwijze in de projectwerking werkt VLM in 2017 verder aan een bottom-up en praktijkgerichte aanpak. Op die manier wenst VLM voor haar stakeholders de betekenis van het begrip verder uit te diepen, zodat het concreet hanteerbaar is in projecten en processen, en beter opgevolgd kan worden. Dit toont aan dat onderzoeksuggesties omtrent het begrip ‘omgevingskwaliteit’ wellicht reeds ingewilligd zijn.

➤ **Erfgoed en streekidentiteit**

Er ontbreekt een inzicht in de waarde van het plattelandserfgoed en hoe er in de toekomst moet mee worden omgegaan. Ook immaterieel cultureel erfgoed zoals oude landbouwgebruiken, folklore, tradities, streekproducten, processies horen daarbij gezien hun belang voor streekidentiteit, de aantrekkingskracht van een streek, toerisme, beleving en ondernemerschap. Het platform beveelt aan om erfgoed integraal te bekijken, over de bevoegdheidsgrenzen heen. Enkele onderzoeksuggesties kwamen ook aan bod bij de opmaak van de onderzoeksagenda Onroerend Erfgoed.

➤ **Mobiliteit**

De toenemende industrialisatie van de landbouw en het gebruik van lokale wegen (sluipverkeer) ten gevolge van de afwenteling van stedelijk verkeer met een hoge verkeersdruk ten opzichte van de plattelandsbehoefte aan recreatief verkeer, bestemmingsverkeer, trage wegen, e.a. worden beschouwd als relevante onderwerpen om mee te nemen bij het onderzoek naar maatschappelijke trends en ontwikkelingen. Deze suggestie houdt verband met het bestaand onderzoek naar de

perifere gebieden voor alle infrastructuur (UG, KUL, UA), het voorstel tot modelgericht onderzoek (VITO, zie G.1.1) en de functietoekenningmethodiek (VLM, VVSG). Deze nood kan voorgelegd worden aan Vlaamse verkeerscentra.

Andere aspecten van mobiliteit relevant voor het platteland zijn de invloed van elektrische fietsen en de aanleg van fiets-o-strades en de impact van autodelen.

2.1 Toekomstgericht luik

Dit tweede toekomstgerichte luik focust op de thema's uit het eerste luik van de Onderzoeksagenda en de resultaten van bestaand onderzoek zoals weergegeven in het Ficherapport (online beschikbaar via vlm.be). Het is de bedoeling om op een anticipatieve en exploratieve wijze een toekomstgerichte extensie aan die resultaten te bouwen. **Hoe worden de resultaten gekaderd in een lange termijnperspectief over dorpsontwikkeling? Wat is de visie op onze Vlaamse dorpen op lange termijn?** Wat zijn de toekomstscenario's voor het platteland? De toenemende druk op de open ruimte is duidelijk het grootste probleem dat moet worden aangepakt.

In grote lijnen is het belangrijk dat achtereenvolgens een kader of visie voor de ontwikkeling van het platteland wordt geformuleerd en vervolgens wordt bepaald wie wat kan doen (taken ter vrijwaring en ontwikkeling van de open ruimte) ofwel wie bestuurt, en vervolgens met welke middelen, instrumentarium of fiscale slagkracht dat gebeurt?

Ook het dorpenbeleid staat centraal in het plattelandsbeleid. Dorpen zijn de ziel van het Vlaamse platteland. Een dorp is een leefgemeenschap met eigen, specifieke noden en een eigen identiteitsgevoel. Een effectief dorpenbeleid biedt maatwerk bij het inspelen op die specifieke, lokale noden en bezit hierdoor verschillende dimensies (stedenbouwkundig, economisch, sociaal,...). Het opzetten en uitvoeren van gedegen, participatieve trajecten kan een belangrijke succesfactor zijn voor het realiseren van het gewenste maatwerk.

Een belangrijk aandeel van de economische activiteiten in Vlaanderen speelt zich af op het platteland en in de dorpen. Deze activiteiten zijn van zeer groot belang voor de dynamiek in het landelijk gebied maar hebben aan de andere kant implicaties op het landschap, de natuur en de leefbaarheid voor de andere ruimtegebruikers. De ontwikkeling van toerisme op het platteland zij het via hoeve- of plattelandstoerisme of via ander initiatieven zoals gastvrije landgoederen biedt het platteland mogelijkheden die we moeten aangrijpen.

Binnen dit toekomstgericht luik kunnen beleidsaanbevelingen worden geformuleerd. Het Platform houdt een pleidooi om de huidige troeven en kansen van het platteland (identiteit, leefkwaliteit, woonkwaliteit, recreatie, etc.) optimaal te benutten en er consequenties aan te koppelen. Het aansturen, ondersteunen en investeren van kleine landelijke besturen is volgens het platform noodzakelijk om deze troeven en kansen maximaal te benutten. Net omwille van hun beperkte vrijheidsgraden, ruimtelijke typologieën, economische context en taken inzake vrijwaring van de open ruimte, is ondersteuning van deze kleine lokale besturen nodig.

De leefbaarheid van het platteland hangt ook sterk samen met het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, meer bepaald met de ontwikkelingen in relatie tot de veerkracht van het platteland. Wat kan waar? Welke ruimte wordt voorzien voor welke functies? Welke rol spelen ecosysteemdiensten daarin?

➤ Evolutie van leefbare dorpen

Kwalitatief sociaal geografisch onderzoek blijft zeer belangrijk. Er blijft nood aan een duidelijke ontwikkelingsvisie voor de Vlaamse dorpen. Welke voorzieningen en diensten zijn gewenst in de dorpen en voor welke voorzieningen of diensten zijn de steden de aangewezen plek? De leefbaarheid van dorpen hangt af van meerdere aspecten. Het Platform legt de nadruk op mobiliteitsaspecten. Hoe wordt de bereikbaarheid (mobiliteit) van de voorzieningen en diensten gegarandeerd? De ontsluiting van het platteland hangt samen met de ontwikkelingen van het openbaar vervoersnetwerk van De Lijn, met initiatieven als de belbus of autodelen, vervoersarmoede, een laagdrempelig vervoersaanbod, sociaal weefsel, etc. Leefbaarheid in dorpen gaat ook over het verdwijnen van voorzieningen en sociale cohesie. Via ontwerp onderzoek en actie-onderzoek kan gezocht worden naar alternatieven of oplossingen voor die achteruitgang.

Welke rol spelen burgerinitiatieven? Kan er inspiratie gehaald worden uit de economie in een plattelandcontext?

Er wordt verwezen naar het onderzoek van dr. Frans Thissen in Friesland en de Westhoek met betrekking tot de evolutie van dorpen en de rol van het verenigingsleven. Dr. Thissen houdt een pleidooi om dorpen niet langer als zelfvoorzienende ruimtelijke eenheden te beschouwen (traditioneel en eerder oude visie van kerk, gemeenschap, slager, kruidenier, ...) maar op zoek te gaan naar moderne karakteristieken van de hedendaagse dorpen (actuele visie met school, multifacilitaire ontmoetingsruimte, lokale voedsel strategieën, ...). Deze Nederlandse onderzoeksresultaten kunnen vertaald worden naar Vlaanderen. Vanuit moderne vormen van samenwerking worden vaak onbewuste keuzes gemaakt en worden nieuwe noden en behoeften gecreëerd. Het is urgent om deze moderne kenmerken van het platteland te kennen (Descriptief onderzoeksluik) en in de toekomst ook te sturen met een 'eigentijdse visie' (Toekomstgericht onderzoeksluik). Vlaanderen is een streek binnen Europa met een heel eigen identiteit. Het is een kwestie om met deze identiteit bewust om te gaan.

Er wordt ook verwezen naar het onderzoek van Ruimte Vlaanderen. In 2017 rondt MAAT Ontwerpers i.o.v. Ruimte Vlaanderen de studie "*Sterke kernen in regio's met een landelijk karakter: kernversterking via interbestuurlijke samenwerking*" af. Het onderzoek geeft een insteek voor het beleidskader 'provinciale, bovenlokale en lokale financiering' (eerder benoemd als 'bovenlokale programmering' en 'gebiedsontwikkeling in regio's') zoals opgenomen in het goedgekeurde witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

➤ **Ruimtelijke visie over functies**

Een belangrijk onderdeel is de ruimtelijke visie op het Vlaamse platteland en de open ruimte. Dit is ook sterk gerelateerd aan het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en de visie over ruimte voor werken, ruimte voor wonen, ruimte voor voorzieningen, ruimte voor diensten, ruimte voor bereikbaarheid, etc.

Wat betreft wonen wijst het Platform op de impact van de verappartementisering op het landelijk karakter, de publieke ruimte en het groen van de dorpskernen. Deze woontypes vormen enerzijds een goede optie voor senioren om in hun dorp te blijven wonen of voor startende jonge gezinnen, anderzijds hebben de projectontwikkelaars zich op deze nieuwe 'bouwmarkt' gestort, en tasten zij de ruimtelijke grenzen af van elk perceel en elke kern. Het lokaal beleid maakt beeldkwaliteitsplannen, RUP's, verordeningen op om hiermee om te gaan. Appartementen versterken het contrast tussen de 'verharde' voorzijde van een dorpskern en het 'zachte' landschap aan de achterzijde. Deze ruimtelijke trend is niet enkel nefast voor het karakter van de dorpskern, maar ook voor de kwaliteit van het dichter wonen. Om een waardevol alternatief te bieden voor de vrijstaande villa en zijn private tuin, is een kwalitatieve buitenruimte, en een goede relatie tussen het appartement en de (publieke of private) open ruimte even belangrijk. Onderzoek hierover focust op wat een kwalitatieve (private/collectieve) buitenruimte is voor appartementen, wat een optimale relatie is tussen het gebouw en de straat of het plein, en hoe het landschappelijk karakter van het dorp kan worden bewaakt.

De toekomstvisie voor het buitengebied moet aandacht hebben voor zonevremde ontwikkelingen (bv. functiewijzigingen erfgoed, hergebruik leegstaande hoeses, collectief wonen in landbouwgebied). Het ruimtelijk beleid moet een eenduidige visie formuleren over wat gewenste ontwikkelingen zijn en wat niet. In welke richting ontwikkelt het platteland? Het reconversievraagstuk vraagt om het in kaart brengen van vrijgekomen agrarische bebouwing (evoluties, omvang, geografische spreiding, typologie van gebouwen). Waar worden nieuwe woongebieden aangeduid? Welke mogelijkheden bieden een sloopfonds (bv. voor solitaire gebouwen)? Het platform verwijst ook naar de uitdaging om in de plattelandcontext de herbesteding van kerken rond te krijgen.

Er is een onevenwicht tussen kennis over en vraag naar recreatie. Er is een stijgende vraag naar ruimte voor ontspanning en recreatie op het platteland. Recreatie kan systematischer geïntegreerd worden in onderzoeksprojecten. Mensen hebben meer nood en behoefte aan ontspanning, aan recreëren in een groene omgeving dichtbij huis. Dit is vooral zo als die behoefte ingepast wordt in een meer duurzame samenleving. Recreatieve ontwikkeling heeft niet alleen een invloed op het welzijn (gezondheid) maar wordt vaker ook gezien als een potentiële economische hefboom. De commerciële markt ziet kansen in de vrijetijdsector, maar er ontbreekt momenteel een (gunstig) kader waarbij de overheid randvoorwaarden vastlegt.

Er is nood aan de verkenning van de meerwaarde en mogelijke beleidsaanpak van zogenaamde interfases of blind spots in de open ruimte. Dat zijn verschijnselen die niet of slechts minimaal worden gevat door het huidig beleid maar wel belangrijk zijn voor een kwalitatief gebruik en beleving van het platteland (bv. agroforestry, paarden, niet-agrarische economische activiteiten, tuinen, invloedssferen, randen, buffers, commons, braakliggende gronden, verbindingen, restruimten, etc.). Deze plekken leveren bijvoorbeeld heel wat waardevolle ecosysteemdiensten. In hoeverre kunnen deze locaties beleidsmatig benaderd worden ter verkenning van een mogelijke beleidsmatige aanpak?

➤ **Ecosysteemdiensten en klimaatadaptatie**

Het ruim gamma aan ecosysteemdiensten vormt een belangrijk argument om de open ruimte te behouden. Centraal staan het robuust vorm geven van het platteland, het geven van een betekenis van de open ruimte voor de stad (en omgekeerd), de open ruimte als een krachtig instrument hanteren, stad en platteland als eenheid bekijken, het platteland als ontwikkelingsgebied bekijken in plaats vanuit een beschermende en defensieve houding ten aanzien van de stad.

Er is ook nood aan een haalbaarheidsstudie en aanbevelingen voor klimaatadaptatie in plattelandsgebieden door kleinschalige inrichtingsprojecten. Adaptatie tegen impact van klimaatverandering door het versterken en herstellen van natuurlijke regulerende diensten (ecosysteemdiensten) biedt voordelen voor zowel mens als natuur. Tegenwoordig wordt steeds meer erkend dat het wellicht kosten-effectiever is om water-gerelateerde ecosystemen te beschermen, te herstellen of zelfs te creëren dan wel deze diensten trachten te vervangen door technische infrastructuur zoals dammen, dijken, wachtbekkens en waterzuiveringsstations. Het langdurig vasthouden van water in (bovenstroomse) ecosystemen kan bijdragen tot waterretentie en diepe infiltratie. Maar er moet ook ruimte zijn voor realisme, watersystemen zijn als erg sterk gemanipuleerd en dergelijke herstel en inrichtingsprojecten kunnen enkel in het kader van (grote) inrichtingsprojecten (bv. ruilverkavelingen). Het aanleggen van kunstmatige, kleinschalige waterretentiebekkens zou echter een mogelijke strategie kunnen zijn om de verloren ecosysteemdiensten van bovenstroomse wetlands decentraal te herstellen. De vraag is of de werking van dergelijke concepten ook bevestigd kunnen worden met velddata ter verbetering van de ontwerpen. Hoeveel kunnen retentievoorzieningen bijdragen om de waterkwaliteitsdoelen te behalen? Welke doelen worden vooropgesteld?

➤ **Grenzen in het plattelandsonderzoek**

Het Platform voor plattelandsonderzoek focuste zich tijdens haar traject o.a. op “Grenzen in het Plattelandsonderzoek” Zowel ruimtelijke, fysieke als bevoegdheidsgrenzen werden besproken. Het Platform pleitte voor het denken in netwerken en clusters bij toekomstig onderzoek. Netwerken kunnen gespecificeerd worden in netwerken voor ecologie (zie ook VEN, IVON), voor fietsen (knooppuntnetwerken), voor energietransitie, etc. Deze hebben dus al een traditie en betekenis waardoor er maatregelen aan gekoppeld kunnen worden. Grenzen zijn evenwel tastbaarder dan netwerken en hebben hun effecten. Het is een manier van de ruimte te benaderen. Netwerken

kunnen naast elkaar geplaatst worden en er kan worden bekeken hoe ze elkaar beïnvloeden. Ook voor ouderen die op het platteland wonen, kan worden bekeken wat de impact ervan is op hun leven.

➤ **Wijze van besturen**

De kwaliteit van het platteland wordt grotendeels bepaald door de wijze van bestuur, management ofwel 'governance': de wijze van het besturen ofwel de wijze van het organiseren van de aanwezige plattelandsactoren. Hieronder vallen de regionale aspecten van besturen, plattelandsregio's, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, de relatie stad-platteland, de randstedelijke aspecten ofwel het besturen in de periferie, de aanwezige streekverbanden, etc.

➤ **Financiële ondersteuning**

Voor het platteland blijft de fiscale kracht van lokale en bovenlokale besturen enorm belangrijk. Lokale besturen kampen met financiële problemen. De positieve effecten van de visitaties in het kader van het onderzoek rond bestuurskrachtmeting zijn duidelijk. Er is momenteel een gebrek aan inzicht op de verschillende bestuurniveaus op het platteland, nodig om het debat over de bestuurskracht van kleine lokale besturen te argumenteren. Er kunnen concrete onderzoeksvragen worden geformuleerd over de impact van fiscaliteit, samenwerking, dynamisering, alternatieve financiering, ondernemerschap, etc.

Een belangrijk aspect van de fiscale kracht is de financiering van het open ruimtebeleid. Hoe gebeurt deze financiering en bij lokale besturen in het bijzonder? Hoe financieren lokale besturen deze taken en beschikken zij over voldoende middelen? Hoe en waar in het Vlaamse platteland worden de beschikbare middelen ingezet? Hoe kunnen de verschillende middelen of instrumenten beter op elkaar afgestemd worden? Een evaluatie van het bestaande instrumentarium voor behoud van open ruimte en de ontwikkeling van nieuw instrumentarium voor het behoud van open ruimte kan hierbij meer inzicht verwerven net als het in kaart brengen van het eigenaarschap van open ruimte-gronden.

Ook het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg beoogt in 2017 hierrond werk te maken en dit als volwaardig beleidsthema aan te pakken vanuit een duidelijke interbestuurlijke invalshoek (Vlaanderen, VVP, VVSG, middenveld).

2.3 Participatief luik

Een derde participatief luik focust op de betrokkenheid van actoren waardoor deze gebiedsgerichte visie draagvlak kent en tot uitvoering wordt gebracht. Ook hier worden verschillende onderzoeksvragen naar voor geschoven. Welke rol speelt omgevingspsychologie? Wat is ruimtelijke kwaliteit volgens streekbewoners? Hoe beleeft de lokale bevolking het platteland? Welke zijn de intrinsieke kwaliteiten van het platteland bekeken vanuit de (visuele en ook culturele) beleving van de lokale bevolking? Welke zijn de meest geschikte organisatievormen of -modellen, samenwerkingsverbanden, coöperaties, vrijwilligersnetwerken, etc. ? Welk sociaal kapitaal is aanwezig en hoe kan de overheid dat faciliteren?

Participatieve procesvoering en actiegerichte gebiedsontwikkeling vormen hierbij belangrijke onderzoekssporen. Daarbij vormen het in kaart brengen en faciliteren van de verschillende belangen, perspectieven, etc. van de betrokken actoren op het platteland (via bv. discours analyse van de betrokken actoren, stakeholdermanagement, methodologieën voor gebiedsgerichte werking) belangrijke stappen.

➤ Participatieve procesvoering

Bestaande kennis rond participatie is wijd verspreid en is uiterst nuttig bij gebiedsgerichte processen: voorbeelden zijn de expertise van Vlaamse Landmaatschappij (vb. gebiedsgerichte projectaanpak), Ruimte Vlaanderen (vb. strategische projecten), Steunpunt Ruimte (vb. living labs), Samenlevingsopbouw (vb. kansarmen als doelgroep) en het Steunpunt Bestuurlijke organisatie.

Het Platform voor plattelandsonderzoek focuste zich tijdens haar traject o.a. op “inzichten in de aanpak van participatieve plattelandprocessen’ waarbij onderzoeksmogelijkheden liggen m.b.t. belangenbehartiging, datagebruik en een participatieve audit.

Ondanks dat een organisatie op een efficiënte wijze een reeks participatieve stappen volgt, kan een proces nog falen, waarbij een belangrijke verantwoordelijkheid ligt bij de belangenbehartigers (waar het oordeel vaak al vooraf gevormd is en waardoor een proces niet de doorbraak kent die nodig was). Opvallend is dat de belangen van de burgers die op het platteland wonen, zelden worden behartigd door een belangenorganisatie.

Een ander punt zijn de objectieve data dewelke in een proces worden gebracht en sterk afhankelijk zijn van het schaalniveau. Het verzoenen van inzichten uit het runnen van algemene modellen voor Vlaanderen enerzijds met lokale verwachtingen gestuurd vanuit participatie anderzijds is daar een voorbeeld van. Het is inherent aan algemene modellen dat ze geen rekening (kunnen) houden met lokale gevoeligheden, percepties, etc. Lokale gevoeligheden zijn immers politiek relevant. Lokale politici proberen te streven naar een evenwicht tussen uniformiteit en specificiteit.

Misschien is een ‘participatie audit’ in de praktijk mogelijk en kan de Onderzoeksagenda Platteland 2.0 kansen bieden? Er lijken voldoende theoretische kaders maar er is vooral nood aan praktijkvoorbeelden. Diepgaand onderzoek kan zeker leerpunten capteren uit de praktijk. Dergelijk onderzoek kan duiden hoe een actorenanalyse of stakeholdersanalyse op het platteland best wordt opgezet. Communicatiewetenschappers maken zelden deel uit van gebiedsgerichte processen. Hoe participatie wordt ingevuld blijft ook zeer persoonsgebonden. Het schaalniveau (zie eerder ook selectie casus) heeft een sterke impact op de complexiteit van participatie. Globale participatieaspecten mogen niet worden verward met specifieke aspecten (valkuil).

➤ Actiegerichte gebiedsontwikkeling

Het onderzoek “*Geïntegreerde methodiek voor actiegerichte gebiedsontwikkeling (IMAGO)*” dat in het kader van de eerste open oproep werd uitgevoerd door EV-ILVO i.s.m. UGent (politieke wetenschappen) en de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen resulteerde in een methodiek die stakeholders helpt bij het bepalen van een actiegerichte strategie voor gebiedsgerichte

plattelandsontwikkeling. De ontwikkelde toolbox werd getest in de gebieden Bulskampveld en Noord-Mechelen en wordt ontsloten via een website (*nog niet online, lancering najaar 2017*). Een vervolgonderzoek IMAGO 2.0 kan een bredere focus dan open ruimte beogen met een toepassing van de huidige tools voor andere plattelandsthema's, de evaluatie van werken met tools en actie-onderzoek of de ontwikkeling van nieuwe tools voor plattelandsontwikkeling.

➤ **Kennis rond lokale belevingswaarde**

Het platform wijst op een vaak te idyllisch beeld van het platteland. In sommige plattelandsgebieden staat de lokale bevolking niet te wachten om stedelingen te ontvangen. Er is sprake van een Vlaams verworven recht op suburbanisatie, m.a.w., de stedeling ziet het platteland nog vaak vanuit zijn eigen behoefte (bv. recreëren in een idyllisch landschap) en minder vanuit deze van de plattelandsbewoner. Door participatie meer kansen te geven tijdens een procesvoering worden meerdere doelgroepen bereikt.

Er bestaat al veel onderzoek zoals vrijetijdsbeleving maar deze gegevens zijn eerder beperkt beschikbaar vanuit de plattelandsbewoner bekeken. Feit is dat stedeling en plattelandsbewoner verschillende behoeften kunnen hebben, bv. laag- versus hoogdynamische recreatie, georganiseerde versus niet-georganiseerde recreatie, etc. In ieder geval wordt er met een bepaalde infrastructuur steeds verscheidene doelgroepen bereikt. Vaak wordt toerisme en recreatie uitsluitend vanuit economisch perspectief gewaardeerd. Aspecten als streekidentiteit, ecosysteemdiensten, bereikbaarheid of ontsluiting, rol van trage wegen, hogere versus lagere verbindende recreatieve verkeersnetwerken (bv. routenetwerk versus woonwijk), op maat van een gebied, komen minder aan bod. Deze aspecten zijn bekend bij de streekbewoners en dienen dringend onderzocht te worden. Wat maakt een gebied vandaag tot een bepaald gebied? Deze onderzoeksuggestie houdt verband met bestaand onderzoek van o.a. Westtoer, WES en Toerisme Vlaanderen.

➤ **Modellen van ondernemerschap**

Het platform formuleert voorstellen rond potentiële modellen van ondernemerschap op het platteland. Dit multidisciplinair onderzoek focust op zelfinitiatief van burgers (doe-democratie) en een faciliterende overheid. Het heeft zowel kwalitatieve als kwantitatieve aspecten. Praktijkgerichte casestudies kunnen elkaar versterken. Ondernemerschap moet ruimer worden opgevat als lokale economie en linken leggen naar tewerkstelling van kwetsbare groepen. Ook de rol van ondernemers kan worden meegenomen bij het onderzoeken van de fiscale krachten die het Vlaams platteland kenmerkt.

De leefbaarheid van de landbouwsector en de veranderende sociale positie van landbouwers in de plattelandsgemeenschap, de evolutie naar steeds minder landbouwers, de reden van stopzetting van landbouwactiviteiten en de impact hiervan op de maatschappij en hoe het beleid daarmee omgaat, zijn enkele onderzoekssporen die kunnen bekeken worden door het landbouwbeleid.

➤ **Specifieke aandacht voor armoede**

Het platform verwijst naar de strijd tegen armoede en het belang van sociale infrastructuur. Welke rol kunnen sociale middenveldorganisaties spelen om armoede aan te pakken en op te lossen? Voldoet het Vlaamse middenveld om de armoede aan te pakken? Welke rol kan de overheid spelen? Er kan ingezoomd worden op een aantal aspecten zoals dorpshuizen, dorpscafés, etc. Wat is die sociale infrastructuur, wie baat uit of wat draagt het bij? Wat is de zin of onzin van coöperatieve modellen? Dat betreft eerder actiegericht onderzoek. Het onderzoek naar sociale infrastructuur is ook gelinkt aan

het ruimtelijk beleid. Het onderzoek kan ook ruimtelijke beleidsaanbevelingen omvatten wat ruimtelijk mogelijk zou kunnen zijn.

2.4 Impact luik

Een vierde luik is een luik waar de impact van de drie voorgaande luiken wordt omschreven. Ook hiervoor kunnen toekomstscenario's uitgewerkt worden. Welke impact heeft de visie en de uitvoering ervan op de ruimte, op natuur, op landbouw, etc.? Welke zijn de consequenties van het voorgestelde ruimtegebruik? Het platteland wordt best gezien als een integrerend medium.

Momenteel is er sprake van een miss-match tussen wat het ruimtelijk beleid vooropstelt en de maatschappelijke trends en ontwikkelingen op het platteland, vaak aangestuurd vanuit andere sectoren (bv. energie vanuit economie, mobiliteit vanuit landbouw, wonen vanuit welzijn, etc.). Sectoraal beleid van verschillende oorsprong stimuleert bepaalde trends en ontwikkelingen en heeft een complex verweven impact op de Vlaamse open ruimte of platteland. Momenteel is de kennis daarover nog te fragmentarisch.

2.5 Methodologisch luik

Het platform stelt enkele ondersteunende methodieken voor zoals dataverzameling en datamonitoring, simulatiemethodes met modellering als leer- en onderzoeksinstrument, participatief ontwerpend onderzoek, gebiedsgerichte werking via enkele pilootprojecten of cases, etc. Deze zijn slechts voorbeelden en sluiten andere methodieken uiteraard niet uit.

➤ **Dataverzameling en datamonitoring**

Het systematisch verzamelen van data wordt door het platform als relevant beschouwd. Momenteel bestaan deze data te los van elkaar en te gefragmenteerd. Deze beschikbare data kunnen beter benut worden. Een totaalbeeld van de beschikbare data ontbreekt. Het toekomstgerichte onderzoeksluik heeft immers data nodig. Dergelijk ondersteunend kwantitatief luik wordt best voorafgegaan door een kwalitatief luik. Een wegwijzer naar de beschikbare data zou een beduidende stap vooruit betekenen. Een beleid heeft behoefte aan een evaluatie van de huidige trends en ontwikkelingen in de tijd. Een evaluatie van de data (zetten huidige trends zich voort en hoe dan?) is zeer belangrijk om het beleid en het model in de toekomst bij te sturen.

➤ **Modellering**

‘Modellering als leer- en onderzoeksinstrument’ is slechts één voorbeeld van mogelijke simulatiemethodes. Simulaties kunnen zowel kwantitatief (mathematisch) als kwalitatief zijn. Een wiskundig modelgerelateerd prognose-instrument wordt gebouwd op basis van gekende processen en gericht op de hedendaagse thema’s. Het maakt gebruik van de best beschikbare wetenschappelijke kennis, statistische en geografische (GIS) data. Vervolgens kan het model als onderzoeksinstrument worden ingezet voor het testen van hypothesen met betrekking tot bestaande en nieuwe ontwikkelingen. Het model kan kwantitatieve ondersteuning bieden om kennis te verwerven over de complexe dynamieken van het platteland. Het vervult een belangrijke leerfunctie maar kan ook behulpzaam zijn in het definiëren van gepast beleid om ongewenste ontwikkelingen in te dammen of gewenste trends te versterken. Het laat toe om de effecten van het beleid op een exploratieve en anticipatieve wijze in beeld te brengen en het op zijn effectiviteit bij te sturen.

De huidige beschikbare data kunnen beter benut worden zoals aangegeven in het eerste luik. Momenteel zijn deze data te versnipperd of verspreid aanwezig en blijven ze verborgen voor het plattelandsonderzoek en –beleid. Ze worden amper op maat van een gebied aangewend. Een dataverzameling op maat van een plattelandsgedebied is geen doel op zich. Het doel is veeleer om de noodzakelijke data systematisch te verzamelen en te beheren die toelaten om een model te voeden dat zoveel mogelijk plattelandprocessen op hun gekoppelde effecten kan doorrekenen in tijd en ruimte. Het laat toe om causale verbanden aan te tonen en om hypothesen te testen. Het onderzoek omvat conceptuele en mathematische modelontwikkeling, validatie en toepassing op reële beleidscases. Stakeholders worden in dit traject betrokken omdat hun kennis en ervaring uit de praktijk toelaat om witte vlekken in de wetenschappelijke kennis op te vullen.

Niet alles kan wiskundig worden uitgewerkt maar een gedegen basis komt de beeldvorming ten goede. Er is dringend meer inzicht nodig in de processen die sectoraal worden aangestuurd en de ruimtelijke dynamiek van het platteland bepalen. Deze dynamiek is immers complex omwille van de verscheidenheid aan functies en hun hoge mate van verwevenheid.

Het bedoelde model heeft verwantschap met het bestaande Ruimtemodel Vlaanderen dat al beleidsondersteuning biedt aan talrijke afdelingen binnen de Vlaamse Overheid¹, maar is in zijn

¹ Het RuimteModel Vlaanderen wordt momenteel ingezet voor o.a.: VLM, Ruimte Vlaanderen, ANB, LNE, VMM, VVC, INBO.

doelstelling, structuur en gebruik specifiek gericht op plattelandsdynamiek. Dit modelmatig onderzoek is als ondersteunende methodiek sterk gekoppeld aan de andere onderzoeksluiken van de agenda.

Het Platform verwijst naar een upgrade van het Ruimtemodel Vlaanderen. Aanpassingen zijn enerzijds het invoeren van nieuwe bevolkings- en economische cijfers en prognoses per sector zoals die ondertussen beschikbaar zijn bij het Planbureau en andere instanties, het vernieuwen en aanvullen van het basis kaartmateriaal zoals de landgebruik kaart en het hercalibreren van het model. De landgebruiksklassen zijn historisch gegroeid en bepaald door enerzijds de technische mogelijkheden van het moment, de beschikbare data, en de verschillende projecten waarvoor het model is ingezet. Omwille van de evolutie van gebruikers, kennis en gegevensbestanden lijkt het aangewezen het model te actualiseren.

➤ **Ontwerpend onderzoek**

Ontwerpend onderzoek is een goed integrerende methodiek die gebiedsgericht kan ingezet worden. Het doel van het platform is het scheppen van een integraal onderzoekskader dat voor het Vlaams plattelandsbeleid de grootste meerwaarde kan bieden. Dat is niet enkel wiskundig met een model te ondersteunen maar kan ook semi-kwalitatief m.b.v. ontwerpend onderzoek. Ontwerpend onderzoek is een iteratief proces dat visueel bijdraagt (kaarten, schetsen, droombeelden) aan visievorming over een gebied. Via participatie kan het model (Toekomstgericht luik) worden ingezet of geïmplementeerd en afgetoetst aan de kennis en visie van stakeholders. Mede-eigenaarschap leidt tot meer draagvlak voor bepaalde beslissingen binnen een bepaald gebied. Er wordt verwezen naar conceptnetwerken als onderzoeksinstrument.

➤ **Gebiedsgerichte pilootprojecten**

Via pilootprojecten of cases kunnen de ruimtelijke resultaten op het terrein worden aangetoond en kunnen inzichten bekomen worden inzake de inzet van instrumenten zodat de eigenheid van het platteland in zijn eigenheid wordt bewaard in relatie tot de huidige dynamieken.

Verscheidend sectoraal beleid stimuleert bepaalde trends en ontwikkelingen en heeft een impact op de Vlaamse open ruimte of platteland. Momenteel is de kennis daarover nog te fragmentarisch. De ruimte wordt best gezien als een integrerend medium. Gebiedsgerichte pilootprojecten kunnen hierbij waardevolle inzichten verschaffen, zowel kwantitatief als kwalitatief. Daarbij kan ook het aspect governance worden meegenomen. De wijze van een regionale gebiedsbenadering, de expertise rond streekwerking, de wijze van samenwerking tussen sectoren bijvoorbeeld, de aanwezigheid van bepaalde trekkers, bepalen grotendeels het succes van streekontwikkeling of het plattelandsbeleid op het terrein. De cases kunnen opgevat worden als demonstraties op lokaal schaalniveau en kunnen meegenomen worden op Vlaams niveau. Ze zijn zeker ook relevant voor het Vlaams beleid.

BIJLAGE: ONDERZOEKSUGGESTIES GEWENST ONDERZOEK

Deze bijlage bevat de originele fiches met plattelandsgerelateerde onderzoeksuggesties zoals geformuleerd door het Platform voor Plattelandsonderzoek (2014, 2017). De onderzoeksuggesties werden gedurende het traject van het platform gekoppeld aan de procesmatige (A tot F) en thematische doelstellingen (G tot L) van het eerste actieprogramma Vlaams Plattelandsbeleidsplan. Deze doelstellingen gelden in 2017 nog steeds als een goede kapstok om de onderzoeksnoten te plaatsen in een bepaalde beleidsstructuur.

B. Werken aan de omgevingskwaliteit op maat van een gebied

Dep. Ruimte Vlaanderen - onroerend erfgoed	
B1.1) Monitoringstool landschappelijke kwaliteit	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Het gebiedsgericht beleid vestigt meer en meer de aandacht op het belang van het behoud en de ontwikkeling van de kwaliteit van onze leefomgeving. Omgevingskwaliteit is een ruim begrip en combineert ecologische met cultuurhistorische aspecten. Beleidsmakers en beheerders hebben behoefte aan informatie en structurele monitoring om die omgevingskwaliteit in objectieve termen te vatten en onderbouwde uitspraken te doen. In de huidige praktijk worden her en der monitoringsprojecten opgezet, zonder dat deze onderling zijn afgestemd (vb. in het kader van het milieu- en natuurbeleid, in het teken van duurzame ontwikkeling (cf. duurzaamheidsmonitor Vlaanderen) of biodiversiteit). Het gaat dan meestal om gebiedsgerichte monitoringsprojecten die zich toespitsen op het niveau van een enkel natuur- of bosreservaat of van een Natura-2000 gebied. Er is geen ervaring met meetnetmonitoring en al zeker niet met betrekking tot de landschappelijke kwaliteit. De ontwikkeling van een structureel en goed werkend monitoringstelsel is een voorwaarde voor de kwaliteitszorg op het platteland.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<p>* Benchmarking:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De laatste jaren wordt er binnen Europa meer en meer ingezet op herfotografie als instrument voor landschapsmonitoring. Daarbij worden op regelmatige tijdstippen foto's op het terrein gemaakt vanaf dezelfde standplaatsen en met dezelfde technische instellingen. Een dergelijk project is enkele jaren geleden ook in Vlaanderen uitgevoerd ("Recollecting Landscapes") waarbij de transformatie van het landschap en de verstedelijking in Vlaanderen gedurende de laatste honderd jaar objectief wordt weergegeven aan de hand van een drieledige fotoreeks (1904, 1980, 2004). Hoewel foto-monitoring waardevol is, volstaat het instrument op zich niet om de transformatie van het landschap effectief te meten. - Nederlandse initiatieven kunnen inspirerend zijn. Daar wordt sinds enkele jaren gewerkt aan een Meetnet Kleine Landschapselementen wat resulteerde in het Meetnet Agrarisch Cultuurlandschap, dat de landschappelijke kwaliteit steekproefsgewijs op elementniveau monitort. <p>* Uitwerking monitor voor Vlaanderen</p>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<p>Publicatie Monitor</p>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Verzamelen van indicatoren en hoe we daarmee omgaan op het platteland.</p> <p>Monitoringstool van landschappelijke kwaliteit: landschappelijke kwaliteit als stelsel van indicatoren voor de werking van het platteland, dwingt tot maatschappelijk project "landschap", kans om nieuwe economische dragers gestalte te geven. (NB absoluut niet enkel sensu "erfgoedlandschap".) [H. Gulinck (KU Leuven)]</p> <p>Monitoringstool van landschappelijke kwaliteit: te verzamelen via workshops of andere interactieve formules, PDPO III (Indicatorenplan evolueert. Plattelandsmaatregelen + alleen op niveau van aantal bijkomende jobs? De impact van plattelandsbeleid is ook op andere terreinen voelbaar en belangrijk. Dit kwantificeren is nodig om de Vlaamse noden ook met middelen te kunnen blijven invullen) [Siegi Absillis (VLM)]</p> <p>Monitoringstool van landschappelijke kwaliteit: Voor omgevingskwaliteit ontbreken monitoringstools specifieke instrumentarium. Deze worden de komende jaren ontwikkeld voor gebiedstypes (LNE) en projecten (VLM). Deze prioriteringstools richten zich specifiek op het landschap en zou een goede aanvulling zijn op de vernieuwende instrumenten. Voorwaarde is wel dat er van begin af aan een goede afstemming tussen de verschillende nieuwe (??) instrumenten gebeurt. [Axel Verachert (departement LNE)]</p>
AMRP	
B1.2) Indicatoren evaluatie gebiedsgerichte projecten	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Begeleiding, ex ante en ex post evaluatie van gebiedsgerichte projecten op het platteland.</p>

////////////////////////////////////

OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Literatuuronderzoek. Workshops. Ontwikkelen indicatoren. Beleidsanalyse en stakeholderanalyse.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Onderzoeksrapport met aanbevelingen voor het optimaliseren of bijsturen van gebiedsgerichte projecten op het platteland.
WORKSHOP 24/05/13	Begeleiding van projecten is een dure en tijdrovende bezigheid. [Evy Mettepenningen (UGent)]
...	B2.1) Participatie van de lokale bevolking gedurende gebiedsgerichte processen
WORKSHOP 24/05/13	<p>Omgevingskwaliteit wordt opgevat als 3 waarden: gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde (omgevingspsychologie). Omgevingskwaliteit en belevingswaarde, van onderuit gepercipieerd is een belangrijke leemte in de onderzoeksvoorstellen. Belevingsaspecten vormen een belangrijke hiaat in de voorlopig voorgestelde onderzoeksuggesties. Dit moet in feite geïntegreerd worden in alle onderzoeken maar heeft ook een specifiek kader nodig. Bij gebrek aan kennis van die belevingswaarde kunnen we het nu onvoldoende integreren. In feite kan dit aspect dus afzonderlijk onderzocht worden gezien er meer kennis bestaat rond gebruiks- en toekomstwaarde. Belevingswaarde gaat over de verbondenheid van mensen met hun omgeving en is daarom ook voorwerp van het sociaal onderzoek. [Axel Verachtert (LNE)]</p> <p>Zijn de 3 klassieke waarden nog voldoende actueel? Wat met mededingingswaarde of participatiewaarde in een proces? Belevingswaarde heeft te maken met het proces dat gevoerd wordt maar ook met de horizontale waarde die aanwezig moet zijn. [H. Gulinck (KU Leuven)]</p> <p>Hoe wordt dit meegenomen in het ruimtelijk fysiek verhaal? [Bert Barla (VLM)]</p> <p>Vraag niet enkel naar meting, maar ook naar wat onderzoek is van "de mensentuin". Hoe mensen motiveren? Hoe met een brandingproces een gebied bekijken? Een vraag van de dorpsraad wekt meer enthousiasme los dan wanneer je wordt aangesproken door het lokale bestuur. Hoe komt het dat mensen bepaalde percepties hebben van hun omgeving? Dergelijk onderzoek is verweven met omgevingspsychologie. Aandacht voor de bewegingen van onderuit, voor participatie.</p> <p>Burgerparticipatie wordt nog vaak thematisch bekeken, maar is een belangrijk onderdeel van een proces. Op mensenschaal heeft een dorp iets dat mensen begrijpen. Het dorp heeft een aantal positieve dingen in zich, naar elkaar ontmoeten, ... Veel Vlamingen wonen in dorpen maar er gebeurt weinig onderzoek naar. Een dorp is een sociale gemeenschap en tegelijk ook een fysieke identiteit. Welke ontwikkelingen willen we voor onze dorpen? Hoe zien we onze dorpen over 30 jaar en vanuit welke visie? Wat gaan we doen om het platteland te vrijwaren? Welke voorzieningen wensen we in een dorp en hoe gaan we dat realiseren? Welke kwaliteiten willen we in onze dorpen tot uiting brengen? [Landelijke Gilden (Karel Lhermitte)]</p> <p>Pleidooi voor participatie. Veel kennis is bij de mensen die wonen en leven in het buitengebied. Zij maken het platteland. Voedsel is heel belangrijk, energie, en ons groen patrimonium, om te kunnen leven, ademen. Actoren van het buitengebied moeten meer gehoord worden en instrumenten krijgen om de open ruimte open te houden. Instrumenten die ook financieel motiverend zijn. [Vincent Dierckx (Landelijk Vlaanderen)]</p>
Dep. Ruimte Vlaanderen - onroerend erfgoed	B2.2) Identiteit en beleefbaarheid volgens streekbewoners
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Hoe percipiëren streekbewoners 'ruimtelijke kwaliteit'? Wat wordt daarin ervaren als waardevol erfgoed? Schoonheid, stilte, rust, ... (of hun tegendeel) zijn bijvoorbeeld belangrijke aspecten van het landschap. Ze bepalen in hoge mate mee de identiteit en beleefbaarheid van een gebied. Maar ze worden tot nu toe onvoldoende erkend en geëvalueerd en blijven daardoor onderbenut.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Enquêteering bij streekbewoners naar 'gewenste (erfgoed)landschappen'. Opmaak van stand van zaken van onderzoek naar beleving van het landschap en evaluatie van de inzetbaarheid van beleving voor bescherming, beheer en beleid.

OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Geïdealiseerde landschapsbeelden per regio.
WORKSHOP 24/05/13	<p>Betekenis van ruimtelijke kwaliteit in de brede zin opgevat en ook de culturele en visuele beleving. Behoud van de intrinsieke waarden van het platteland, maar dan moeten we die intrinsieke waarden nauwkeuriger kunnen omschrijven. Hoe kunnen we die kwaliteiten dan ontsluiten voor toerisme en recreatie en wat is het onderscheid tussen beiden? [Bioforum]</p> <p>“Wat is ruimtelijke kwaliteit bij streekbewoners”? Dit onderzoeksthema wordt door een ruime meerderheid van de deelnemers als erg belangrijk beschouwd. Maar kwaliteit en identiteit gaan veel verder dan erfgoed. Het hangt samen met de intrinsieke kwaliteiten van het platteland. Welke zijn die kwaliteiten en waarom hebben ze waarde? Daarop aansluitend wordt gepleit voor onderzoek naar de visuele beleving naar het platteland. [Kristof Verhoest (VVP)]</p> <p>Bij ruimtelijke kwaliteit ook kijken vanuit de culturele belevingsaspecten. Onderzoek naar ruimtelijke kwaliteit moet bovendien sterk de focus leggen op een participatieve insteek, hoe kijken bewoners zelf naar die kwaliteiten, hoe beleven zij het platteland en wat heeft voor hen waarde? [Rob Belemans (Faro)].</p> <p>Het ontbreekt nu aan een kwantificerende waardenbepaling van die ruimtelijke kwaliteit, bij gebrek aan parameters. Indicatoren voor kwaliteit inventariseren en monitoring ervan is nodig. Hoe deze kwaliteiten valoriseren en aanwenden voor ontsluiting naar toerisme en lokale bewoners?</p> <p>We moeten de economische aspecten van erfgoed duidelijk kunnen maken (de erfgoeddiensten).</p> <p>Voor streekidentiteit en beleving: Wat is ruimtelijke kwaliteit bij streekbewoners [Peter Raymaekers (K.H.Leuven, departement sociale school)]</p> <p>Wat is ruimtelijke kwaliteit bij streekbewoners? Wat is ruimtelijke en culturele kwaliteit bij streekbewoners? Een monitoringinstrument om te bepalen wat de kwaliteit van het platteland bepaalt voor de inwoners laat toe om bij nieuwe implementatiemaatregelen van beleid rekening te houden met gewenste verbetereffecten en om bij keuzenoodzaak criteria te hebben. Hierbij de beleidsgrens tussen onroerend en cultureel erfgoed volledig overstijgen! Enkel de holistische belevingsbevraging kan relevante gegevens opleveren. [Rob Belemans (Faro – Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)]</p> <p>Voor streekidentiteit en beleving: Voorkeur voor alles onder de noemer “ wat is ruimtelijke kwaliteit bij streekbewoners? Ruimtelijke noden van plattelandsbewoners zelf? [Elise Schillebeeckx (Universiteit Antwerpen, LUCA school of Arts, + steunpunt Ruimte]</p> <p>Wat is ruimtelijke kwaliteit bij streekbewoners: Indicatie en monitoring van ruimtelijke/ landschappelijke kwaliteit. Onderzoek naar intrinsieke waarden in het platteland en hoe die behouden en ontwikkelen? [Marc De Bie (onroerend erfgoed)]</p>

C. De bestuurskracht van plattelandsgemeenten verhogen

UA departement Politieke Wetenschappen		C1.1) Bestuurskracht
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Bestuurskracht plattelandsgemeenten (voortzetting onderzoek 2010-2012): In de eerste ronde onderzoek naar de bestuurskracht van plattelandsgemeenten bleek duidelijk dat het voeren van visitaties op zich al bestuurskracht-bevorderend of verbeterend is. Het is dus zeker zinvol om deze projecten de komende jaren verder te zetten. Besturen krijgen een spiegel voorgeschoteld waarmee ze aan de slag kunnen om de bestuurskracht intern alvast te verbeteren. Los van financiële stimuli (plattelandsfonds, correcties in gemeentefonds) is dat zeker ook een zinvolle beleidslijn voor de Vlaamse overheid.	
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Bestuurskrachtmonitor per gemeente. Visitatie (ganse dag per gemeente).	
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	(Verbeter) rapport voor plattelandsgemeenten	
WORKSHOP 24/05/13	<p>Is een belangrijk onderzoek, het bestaand onderzoek mag voortgezet en uitgebreid en ook geactualiseerd worden.</p> <p>Moeten we de term niet wijzigen naar “plattelandbestuurbare” gemeenten. Het gaat dan evenzeer over Brugge en Gent.</p> <p>Bestuurskracht, planlast en plattelandsfonds, minder planlasten, voor betere bestuurskracht: In tijden van budgettaire krapte is het belangrijk om na te denken aan vergroten van de efficiëntie van het bestuur en dit op maat van de specifieke problemen van plattelandsgemeenten. [Wim Vandenrijt (VLM)]</p> <p>Bestuurskracht plattelandsgemeenten: huidige calimero toestand van het platteland ombuigen, vergt herziening van taakstelling “bestuur” in het platteland, nodigt uit tot nieuwe vormen van “governance”. [H. Gulinck (KU Leuven)]</p> <p>Bestuurskracht, planlast, plattelandsfonds, ...: Bestuurskracht/ Transitiekosten/ Toegevoegde waarde van administratieve noodzakelijkheden. Overlast? + gebruik van nieuwe tools voor participatie (bestuurskunde), cfr. dorpenbeleid. [Karel Lhermitte (Landelijke Gilden)]</p> <p>Bestuurskracht, monitoring plattelandsgemeenten: Er is tot op vandaag nog geen onderzoek over de bestuurskracht van plattelandsgemeenten in Vlaanderen. Dit dwingt het debat over financiering, schaal, enz. wel wordt gevoerd. Dit onderzoek kan het debat onderbouwen. Bovendien is dit instrument direct hanteerbaar voor gemeenten, kunnen ze hiermee werken aan hun bestuurskracht. Uit het pilootproject en de respons op het vervolgproject 2013 – 2014 blijkt dat dit sterk gedragen is. [Liesbet Belmans (VVSG)]</p> <p>Bestuurskracht plattelandsgemeenten is mijn eerst voorkeur maar aangezien al lopend, duid ik het niet aan. Mijn prioritering is op de toekomst gericht. [Siegi Absillis (VLM)]</p> <p>Bestuurskracht plattelandsgemeenten: Bestuurskrachtmeting verhoogt op zich (als proces) al de bestuurskracht van die plattelandsgemeenten. Het instrument heeft zijn nut al bewezen en bovendien is het zeker in de huidige tijd (financiële besparingen) des te belangrijker, nuttiger. [Lieven Janssens (Universiteit Antwerpen)]</p> <p>Bestuurskracht: Bestuurskracht is van belang voor het behoud en de ontwikkeling van een vitaal platteland. Bestuurskracht plattelandsgemeenten moet nog worden versterkt (nu onvoldoende). Nuance meenemen: type onderzoek is ook belangrijk [Bert Barla (VLM)]</p>	
UA departement Politieke Wetenschappen		C1.2) Bestuurskracht
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Zorg(d)en minder planlasten voor een betere bestuurskracht bij de plattelandsgemeenten?</p> <p>Veel plattelandsgemeenten worstelen met financiële en bestuurlijke vraagstukken. De beperkte bestuurskracht van veel plattelandsgemeenten zorgt ervoor dat ze niet altijd voldoende antwoord kunnen bieden op de vragen en behoeften van de inwoners.</p> <p>Een belangrijk debat daarbij handelt over de planlast en het nieuwe beleids- en beheersinstrumentarium (BBC). In uitvoering van het gemeentedecreet wordt momenteel het beleids- en beheersinstrumentarium van de lokale besturen herbekeken door het agentschap binnenlands bestuur. Het debat over de planlasten is hiermee verwant. Men zoekt immers een oplossing</p>	

////////////////////////////////////

	<p>voor de planlastproblematiek in dit nieuwe instrumentarium. Ook het plattelandsfonds schikt zich best naar deze nieuwe inzichten om de efficiëntie en effectiviteit van het fonds te vrijwaren. De laatste jaren is ook de administratieve lastenvermindering dus meer en meer een belangrijk aandachtspunt.</p> <p>In 2014/2015 zijn de belangrijkste principes van BBC en het planlastdecreet ingevoerd/doorgevoerd. Het is erg belangrijk dan te bekijken of de nieuwe manier van werken (en de kleinere planlast?) een effect hebben op de bestuurskracht van die gemeenten.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Er is bestaand onderzoek binnen de UA dat als nulmeting kan dienen. Als we in 2014/2015 opnieuw onderzoek kunnen doen naar die gemeenten, kunnen we een mooie vergelijking opmaken en daarmee de Vlaamse regering duiden of de planlastvermindering ook effect had op de bestuurskracht.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Eindrapport met duidelijk beleidsgerichte rapportage en aanbevelingen voor de verdere verbetering van de bestuurskracht bij Vlaamse plattelandsgemeenten.
WORKSHOP 24/05/13	<p>Het verdelingsmechanisme (fondsen) werkt in het nadeel van kleine gemeenten met veel open ruimte. Hoe krijg je die kleine gemeenten voldoende krachtig? Welke organisatie vraagt dat? Het gaat om veel meer dan “geld geven” om een ambtenaar te kunnen betalen. Hoe gaan we om met die landelijkheid, bewaren van kwaliteit en motiveren van mensen? Welke modellen bestaan dan in andere landen? Welk bestuursmodel hebben we toekomstgericht nodig? [H. Gulinck (KU Leuven)]</p> <p>Waarin verschilt dit onderzoek voor plattelandsgemeenten versus steden, en wat moet dan extra onderzocht worden? Dat moet scherper gemaakt worden. Wat is de specificiteit voor de plattelandsgemeenten? Voor kleine gemeenten is de planlast groter. Bestuurskracht van steden en gemeenten [Dirk Van Gijsegem (departement landbouw en visserij)]</p> <p>Bestuurskracht, planlast, plattelandsfonds,... Bestuurskracht is basis voor daadkracht, innovatie, aanmoediging klimaat. Spreidstand tussen lokale nood aan verlaging planlasten. Europese sfeer van regelgeving en verhoogde controle is achterhaald. [Siegi Absillis (VLM)]</p> <p>Bestuurskracht, planlast, plattelandsfonds: Er is beleidsmatig altijd een check nodig of de instrumenten die werden ontwikkeld, wel echt effect hebben. Het planlastdecreet en BBC + het plattelandsfonds zullen hun implementatie kennen in 2014. Nadien is het zeer beleidsrelevant voor de Vlaamse regering om te weten of daarmee ook echt iets werd gedaan aan de bestuurskracht van de plattelandsgemeenten. [Lieven Janssens (Universiteit Antwerpen)]</p> <p>Bestuurskracht, fiscaliteit: De discussie naar aanleiding van het plattelandsfonds maakt duidelijk dat er een groot gebrek is aan eenduidige betrouwbare en up to date datasets. Bijvoorbeeld de lengte van de landelijke wegen wordt nu meegerekend (waren zelfs essentieel) en tegelijk is die dataset heel discussieerbaar (namelijk tot stand gekomen via een simpele enquête). Veel meetfouten en onbetrouwbaar materiaal dat wel als essentieel element in het beleid wordt meegenomen? Zowel voor politiek (gemeentefonds, plattelandsfonds), als voor toekomstig onderzoek is dat cruciaal. [Lieven Janssens (Universiteit Antwerpen)]</p>
UA departement Politieke Wetenschappen	C1.3) Bestuurskracht
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Objectivering van de specificiteit van plattelandsgemeenten:</p> <p>Sinds enkele jaren staat het plattelandsbeleid ook in Vlaanderen op de kaart. Het platteland groeide uit tot een beleidsveld, momenteel onder bevoegdheid van de Vlaamse minister-president. Om dit beleid vorm te geven, werkte de VLM aan een plattelandsbeleidsplan. Het doel is om tot een volwaardig en geïntegreerd beleid te komen dat de troeven van het platteland versterkt en de risico's bestrijdt.</p> <p>Veel plattelandsgemeenten worstelen met financiële en bestuurlijke vraagstukken. De beperkte bestuurskracht van veel plattelandsgemeenten zorgt ervoor dat ze niet altijd voldoende antwoord kunnen bieden op de vragen en behoeften van de inwoners. De typische kenmerken van de plattelandsgemeenten liggen hier aan ten grondslag. Het gemiddelde inkomen en de waarde van het onroerend goed is lager op het platteland, en bovendien hebben de gemeenten vaak weinig economische activiteit waar ze voldoende inkomsten uit kunnen putten. Deze structurele minderinkomsten resulteren in een lage fiscale draagkracht. Daarmee samenhangend spelen de uitgestrektheid, de lage bevolkingsdichtheid en de open ruimten eveneens een rol (VLM, 2009). Het onderhoud van kilometers lange landbouwwegen of bermbeheer zijn enkele typische voorbeelden van plattelandskosten. De geringe financiële en bestuurlijke draagkracht zet een kwaliteitsvol en dynamisch woon- en</p>

	<p>leefklimaat op en de identiteit van het platteland onder druk.</p> <p>Vaak worden diezelfde argumenten aangehaald maar tot dusver beperkt zich dat tot vooral slogans en werden die niet echt geobjectiveerd.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Onderzoek lokale statistieken en vergelijking/bevragingen gemeenten om zo te komen tot objectieve ken- en stuurgetallen.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Monitor met eenduidige specifieke gegevens plattelandsgemeenten.
WORKSHOP 24/05/13	Bestuurskracht – monitoring – fiscaliteit: Meten is weten. Betrouwbaar feitenmateriaal is een absolute noodzaak om te komen tot goed beleid en beslissingen. Vandaag botsen we vaak op leemtes, oud materiaal, onvolledig,... In functie van gemeentefonds, plattelandsfonds, is dit bijvoorbeeld cruciaal. [Liesbet Belmans (VVSG)]

D. Doelen voor stad en platteland afstemmen

AMRP		D.1.1) Strategieën voor klimaatadaptatie op het platteland
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Agenderen van problematiek klimaatadaptatie in plattelandcontext Bijdragen aan het uitwerken van strategieën voor klimaatadaptatie op het platteland	
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Literatuuronderzoek. Beleidsanalyse en stakeholderanalyse. Ontwerpend onderzoek.	
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Strategieën voor klimaatadaptatie op het platteland	
WORKSHOP 24/05/13	<p>Dit is verwant met het uitwerken van strategieën voor energieplanning, ... Je kan hier strategisch kiezen voor centralisatie of decentralisatie, scheiding en verweving, enz.... Jan Staes (UA, Biologie) legt van hieruit de link tussen verschillende noden die verwijzen naar omgevingskwaliteit. Deze kunnen geclusterd worden. Veerkracht platteland kan je bijvoorbeeld meenemen bij strategieën voor klimaatadaptatie.</p> <p>Klimaatadaptatie en hoe je daarmee omgaat, hangt ook samen met bijvoorbeeld de waterproblematiek, het sluiten van kringlopen, energieplanning... dat vraagt om geïntegreerd onderzoek.</p> <p>Strategieën voor klimaatadaptatie: Actueel en relevant thema met brede doorwerking op vele vlakken, sector overschrijdend. [Wim Vandenrijt (VLM)]</p> <p>Uitwerken van strategieën voor klimaatadaptatie op het platteland: watervoorziening zal grote uitdaging worden, platteland om deze bufferfunctie te vervullen, retentie, drainage, irrigatie, wat waar?, op welke gewassen en teelten zetten we in? [Jan Staes (Universiteit Antwerpen)]</p> <p>Uitwerken van strategieën voor klimaatadaptatie op het platteland: Climateproof maken van ondernemingen en nederzettingen [Karel Lhermitte (Landelijke Gilden)]</p> <p>Uitwerken van strategieën voor energieplanning: Hier is nog een belangrijke ruimte. Het ruimtelijk beleid ziet hier brood in naar de toekomst toe. Er ontbreekt echter een duidelijke visie en concrete invulling. [Axel Verachtert (departement LNE)]</p>	
KUL, dep AOW, bio		D.1.2) Veerkracht
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<i>[ingevuld door VLM, op basis van mailing]</i> <i>Wat betreft gewenst onderzoek is een verdere analyse van de veerkracht van het platteland, alsook onderzoek naar het verweven versus scheiden van functies erg relevant en nodig wat mij betreft.</i>	
WORKSHOP 24/05/13	<p>Analyse veerkracht is een thema dat prioritair naar voren wordt geschoven, maar je kan hier meerdere aspecten in integreren, bijvoorbeeld water, energie,....</p> <p>Strategieën komen hier niet expliciet aan bod, maar kunnen wel deel uitmaken van dit onderzoek. Sommigen maken hier voorbehoud omdat je dan een heel breed onderzoek krijgt. De vraag naar de meerwaarde stelt zich dan.</p> <p>Analyse veerkracht heeft nog meer potenties. Nu wordt het eenzijdig bekeken vanuit de sectoren landbouw en natuur, je kan dit verbreden, bijvoorbeeld naar opbouw van ecosysteemdiensten. Omgevingskwaliteit koppelen aan ecosysteemdiensten biedt heel wat potentieel. Als je gericht een aantal ecosysteemdiensten gaat ontwikkelen kan dat de levenskwaliteit verbeteren.</p> <p>Veerkracht is veel meer dan louter natuur en landbouw. Onderzoek kan bestaan uit deelprojecten maar dan is de integratie van de verschillende aspecten zeer belangrijk. Analyse veerkracht platteland en onderzoek naar verweven versus scheiden van functies. Grote ruimtedruk in Vlaanderen. Nood aan multifunctionele ruimten. Scheiden of verweven is discussie die al jaren loopt, nieuwe inzichten zijn nodig [Dirk Van Gijsegem (departement landbouw en visserij)]</p> <p>Analyse veerkracht platteland: versterkt definitie & rol platteland, verheldert beleidsagenda & projectvoorstellen, vraagt om</p>	

	<p>ontwikkeling & maatschappelijke / economische dragers & draagvlak [H. Gulinck (KU Leuven)]</p> <p>Analyse veerkracht platteland: nood aan het definiëren en monitoren van multifunctionaliteit. Nu vaak vele versnipperde monofuncties naast elkaar. Verweving is verschillend van multifunctionaliteit. Objectivering is noodzakelijk i.f.v. doelstellingen (water, recreatie, biodiversiteit, zelfvoorziening, ...) op bepaalde ruimtelijke schalen. [Jan Staes (Universiteit Antwerpen)]</p> <p>Analyse veerkracht plattelandsgemeenten en onderzoek scheiden versus verweven: We moeten komen tot een duidelijke visie op wat ruimtelijk kan op het platteland. Waarbij we platteland, draagvlak ervan niet overschrijden. Het is belangrijk dat hiervoor een visie komt. Zeker omdat beslissingen met ruimtelijke impact vaak heel lokaal worden genomen. Dit kan tot “verharde” effecten leiden. Dit past ook in het kader van het beleidsplan ruimte Vlaanderen. [Liesbet Belmans (VMSG)]</p> <p>Analyse veerkracht platteland: Aandacht voor stad – platteland – relatie is hier de basis. [Siegfried Absillis (VLM)]</p> <p>Analyse veerkracht platteland (scheiden versus verweven): Veerkrachtig platteland biedt ruimte voor dynamiek om bepaalde kwaliteiten te behouden of te ontwikkelen. Dit gaat over hoe ontwikkelingen op een duurzame manier te kunnen faciliteren (omvat hiermee ook adaptatie van klimaatverandering), zorgen dat adaptatie deel uitmaakt van een omvattende strategie. Het is aangewezen een overkoepelende gedachte te hanteren. Link met onderzoek Universiteit Gent klimaatadaptatie. [Bert Barla (VLM)]</p> <p>Veerkracht van platteland, verweven versus scheiden: Ook hier ligt een belangrijke nieuwe ruimtelijke opgave. “Verweving en scheiding” is essentieel binnen het concept van omgevingskwaliteit. Maar er is onvoldoende zicht op de baten, risico’s etc.... van dit principe. [Axel Verachtert (departement LNE)]</p>
AMRP D.1.3) Energieplanning in de plattelandscontext	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Agenderen van problematiek energieplanning in plattelandscontext</p> <p>Bijdragen aan het uitwerken van strategieën voor energieplanning</p> <p>Lokaliseren van potentiële gebieden voor energie-installaties</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<p>Literatuuronderzoek.</p> <p>Gis-analyse.</p>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<p>Diverse kaartbeelden met bestaande glastuinbouwzones, slibdumpzones, stortplaatsen, oude watertorens, waterbekkens, mestconcentraties, ...</p> <p>Diverse kaartbeelden met potentiële gebieden in Vlaanderen voor inplanting pompcentrales, windturbines, mestverwerkingsinstallaties, ...</p> <p>Strategie voor energieplanning op het platteland.</p>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Strategieën voor energie/ water planning op het platteland met aspecten als klimaatverandering, toename water/energiegebruik, wensen van verschillende sectoren, decentrale energie – smart grid, decentraal waterbeheer – risicobeheer overstromingsgevaar, waterzuivering, waterwinning en recuperatie. [Dirk Van Gijsegem (departement landbouw en visserij)]</p> <p>Uitwerken van strategieën voor energieplanning,: bio-based economy, sluiten van nutriënten en stofkringlopen op lokaal niveau (energie is er daar één van) [Jan Staes (Universiteit Antwerpen)]</p> <p>Strategieën voor energieplanning: Transitie naar C- arme samenleving + hernieuwbare energievoorziening is een zeer grote en belangrijke uitdaging met grote ruimtelijke en maatschappelijke impact. Van groot belang dat dit gebeurt binnen duurzame structuren (ruimtelijk, maatschappelijk) en dat wordt gezocht naar synergiën met andere functies en ontwikkelingen. Onderzoek moet zich niet beperken tot potentiële gebieden maar ook ontwerp-opgave op verschillende schaalniveaus meenemen, evenals duurzame strategieën voor realisatie. [Bert Barla (VLM)]</p>
VLM/ West D.1.4) Energie	
OMSCHRIJVING (1): algemeen	Onderzoek naar het gebruik van (paarden)mest als energiebron voor huishoudens via een kleinschalige installatie. Conform

////////////////////////////////////

doel	een IBA op maat van een klein bedrijf of huishoudens zijn er talrijke hobbybedrijfjes met een mestopslag. Kan deze mest als energiebron gebruikt worden via kleinschalige systemen, op maat van het bedrijfje?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Uitzoeken kleinschalige systemen in Japan, toepasbaarheid in de sector nagaan, proefprojecten opstarten
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Handleiding voor de plaatsing van kleinschalige energiebron uit mest bij paardenhouderij of (hobby)bedrijf
WORKSHOP 24/05/13	Onderzoek naar het gebruik van paardenmest als energiebron: kleinschalige initiatieven energie, water, evt. voedsel als risicobestrijding tegenover grootschalige efficiënte systemen. (cfr. dorpenbeleid) [Karel Lhermitte (Landelijke Gilden)]
VLM/ West	D.1.5) Ecosysteemdiensten
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Adaptatie tegen impact van klimaatverandering door het versterken en herstellen van natuurlijke regulerende diensten (ecosysteemdiensten) biedt voordelen voor zowel mens als natuur. Tegenwoordig wordt steeds meer erkend dat het wellicht kosten-effectiever is om water-gerelateerde ecosystemen te beschermen, te herstellen of zelfs te creëren dan wel deze diensten trachten te vervangen door technische infrastructuur zoals dammen, dijken, wachtbekken en waterzuiveringsstations.</p> <p>Het langdurig vasthouden van water in (bovenstroomse) ecosystemen kan bijdragen tot waterretentie en diepe infiltratie. Door hun natuurlijke sponsfunctie, leveren ze water naar benedenstroomse gebieden in perioden van droogte. De vermelding van 'ven', 'meer', 'wad', 'goor', 'broek', 'donk' etc. – maken allen gewag van voormalig waterrijke gebieden. De meeste van deze plaatsen zijn in de laatste eeuw ontgonnen en gedraineerd voor landbouw, populiereteelt of bebouwing. Het toont aan dat vooral in bovenstroomse gebieden er veel meer moerassen, vennen, en andere waterrijke gebieden waren dan men zou vermoeden. In Vlaanderen heeft een verregaande optimalisatie plaatsgevonden van enkele veelal voorzienende diensten, zoals landbouwproductie. Vooral de laatste decennia hebben een sterk negatief effect gehad op de andere ecosysteemdiensten. Voor het beheer van regulerende diensten op grotere schaal zoals waterhuishouding is dit problematisch. Kunnen we gebieden identificeren die in aanmerking komen voor wetlandherstel? Het detecteren (en valideren) van plaatsen met uitzonderlijk hydro-geologische en topografische omstandigheden zal een eerste stap zijn.</p> <p>Maar er moet ook ruimte zijn voor realisme, watersystemen zijn als erg sterk gemanipuleerd en dergelijke herstel en inrichtingsprojecten kunnen enkel in het kader van (grote) inrichtingsprojecten (bv. ruilverkavelingen).</p> <p>Het aanleggen van kunstmatige, kleinschalige waterretentiebekken zou echter een mogelijke strategie kunnen zijn om de verloren ecosysteemdiensten van bovenstroomse wetlands decentraal te herstellen. Men zou op watervoerende grachten in landbouwgebieden ook kunstmatige (trek)poelen kunnen aanleggen. Dit zijn relatief kleine waterreservoirs die doorstroomd worden met het water van de grachten en eventueel ook opgestuwd kunnen worden. In perioden van droogte kunnen deze gebruikt kunnen worden als waterbron voor lokaal gebruik. Bijkomend hebben dergelijke poelen een sterke water zuiverende functie. In de eerste plaats is er een belangrijke sediment opvang – doordat dit op het terrein van de landbouwer plaatsvindt is er geen probleem om dit opnieuw op de percelen uit te spreiden. Verder is er een bufferend vermogen naar waterkwaliteit en een verwijdering van nitraat in oppervlakte water door denitrificatie.</p> <p>De vraag is of de werking van dergelijke concepten ook bevestigd kunnen worden met velddata (monitoring, experimenten). Waarna deze inzichten gebruikt kunnen worden voor verbeteringen van de ontwerpen. Finaal is de vraag of dit uitgerold kan worden in plattlandsgebieden. Hoeveel kunnen aangelegde retentievoorzieningen bijdragen om de waterkwaliteitsdoelen te behalen? En welke doelen stellen we voorop? Hoe kan dit passen in plattlandsbeleid? Welke hefboomen zijn er mogelijk (subsidies)?</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	GIS-analyse, veldexperimenten, monitoring, literatuur en beleidsanalyse
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Haalbaarheidsstudie en aanbevelingen voor klimaatadaptatie in plattlandsgebieden door kleinschalige inrichtingsprojecten
WORKSHOP 24/05/13	Vergelijkend onderzoek plattlandsgebieden Europa: Uitwisseling ideeën, aanpak,... in vergelijkbare gebieden. [Wim

////////////////////////////////////

	Vandenrijt (VLM)
...	D.1.6 Lokale voedselstrategieën
WORKSHOP 24/05/13	<p>Relaties tussen platteland en steden zijn nauw met elkaar verbonden. We moeten niet te eenzijdig focussen op de plattelandsgemeenten, maar kijken naar de relatie stad en platteland. Je kunt stad en platteland niet bekijken zonder de interactie tussen beiden. Je moet de relaties tussen beiden erkennen. Wat met de overgangsgebieden van steden en platteland? In die overgangsgebieden zijn grote problemen, daar is onderzoek naar nodig. Wat met lokale voedselstrategieën? Afstemming stad versus platteland: functionele afstemming tussen stad en platteland, regierollen, nieuwe fusie [Dirk Van Gijsegem (departement landbouw en visserij)]</p> <p>De toegankelijkheid tot gronden ofwel de gronddruk als gevolg van pacht en eigenaarschap speelt een belangrijke rol. Hoe kan nabij de stad plattelandsdiensten behouden blijven? [H. Gulinck (KU Leuven)]</p>
Dep. RV onroerend erfgoed	D.1.7 Inventarisatie-instrument KLE' s
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Wat is het effect van ontwikkelingen als industrialisatie en schaalvergroting van de landbouw op het verdwijnen van kleine historische landschapselementen (knotbomen, hakhout, hagen, houtkanten,...) en historische elementen op boerenerven (hekken, bakovens, aardappelkelders, hondenhokken, leilinden, poelen, enz.)? Hoe evolueert dit doorheen de tijd?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Per regio definiëren waar het om gaat Instrument inventarisatie en of indicatoren ontwikkelen en (laten) voeden (door vrijwilligers?)
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Nulmeting (inventaris) Monitor Beleidsaanbevelingen i.f.v instandhouding
WORKSHOP 24/05/13	<p>Het verdwijnen van kleine landschapselementen is voorwerp van interdisciplinair onderzoek, KLE' s zijn belangrijk om toerisme aan te trekken en interessant vanuit erfgoedperspectief. Het levert een bijdrage aan de versterking van de streekidentiteit.</p> <p>Het verdwijnen van kleine landschapselementen omdat KLE' s voordelen kunnen bieden op verschillende vlakken: alternatieve energiebron (energie uit hout), biodiversiteit (habitat voor verschillende soorten, groene corridor vorming, functionele agrobiodiversiteit), toerisme kan landschap aantrekkelijker maken en op die manier toeristen aantrekken, erfgoed bv. Opwaardering van historische landschappen, sociaal: kan streekidentiteit versterken. Laat inter/multidisciplinair onderzoek toe. [Evy Mettepenningen (UGent)]</p> <p>Het onroerend erfgoed beschermen is van cruciaal belang. Het buitengebied wordt constant gehermobiliseerd en functiewijzigingen van gebouwen dringen zich op. Velen willen kleine landschapselementen beschermen maar hebben/krijgen geen instrumenten noch financiële steun. De overheid komt te laat. Er zijn geen motivaties om erfgoedgebouwen te beschermen, te onderhouden en/of aan te passen aan nieuwe noden van de maatschappij. [Vincent Dierckx (Landelijk Vlaanderen)]</p>
<p>UGENT – Vakgroep Toegepaste Biowetenschappen; KU LEUVEN – Departement Architectuur/ PLEN en ILVO</p>	D.1.8 Lokale voedsleconomie in het Pajottenland in relatie tot het nabijgelegen Brussel

////////////////////////////////////

OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Het uitgangspunt voor dit onderzoeksvorstel is dat een lokaal verankerde primaire productie in het Pajottenland een essentiële factor is voor het behoud van het landelijke karakter van de regio en voor de ondersteuning van leefbare dorpen; en tegelijk als een bouwsteen van een duurzaam Brussel. Het wil ten volle de opportuniteiten benutten van een verhaal van lokale voedselconomie ('korte ketenlandbouw') aangezien deze in de case-regio, in de onmiddellijke nabijheid van grootstad Brussel, tot dusver onvolledig en/of onvoldoende professioneel worden geëxploiteerd. Het project beoogt algemeen een significante opschaling van de korte-ketenactiviteit te veroorzaken.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	De methodiek behelst trans disciplinair actie-onderzoek (living lab) op het terrein zelf.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Een duidelijke visie op en strategie(ën) voor een regionaal en stadsverboden landbouw/ voedselsysteem - De uitbouw van een actief en krachtig landbouw/voedingsnetwerk van actoren - Een kritische massa van korte-keten-producenten waar een transitie kan worden opgestart - De eerste stappen in de concrete realisatie van een slimme logistiek/ondersteunende voedsel(infra)structuur (met efficiënte logistieke stromen en voedselhubs)
ASRO D. 2.1) Interregionale en intergemeentelijke samenwerking	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	De stadsrand is bij uitstek het gebied waar heel wat dynamieken samenkomen, niet in het minst allerlei stedelijke en landelijke gebruiken. Die stadsrand strekt zich vandaag bovendien breed uit op zowel ruimtelijk, functioneel als institutioneel vlak. De stadsrand overschrijdt in verschillende gevallen administratieve grenzen en open ruimte problematieken kunnen het gemeentelijk schaalniveau overstijgen. Hoe profiteren stad en land (niet) van elkaars nabijheid? En hoe kunnen beide vormen van ruimtegebruik beter op elkaar afgestemd worden? Welke mogelijkheden bestaan er voor interregionale en intergemeentelijke samenwerking, hoe worden deze vandaag benut en wat kan er beter?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Literatuurstudie, survey, diepte-interviews, ontwerpend onderzoek.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Zicht op samenwerkingsmogelijkheden, ruimtelijke en institutionele knelpunten, ...
WORKSHOP 24/05/13	<i>VLM: Deze fiche werd uitzonderlijk pas ingediend door ASRO na de workshop en werd tot vandaag niet besproken op het platform. Te vermelden in abstract.</i>
AMRP D.2.2) Ontwerpend onderzoek landbouwdynamiek	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Opm. VLM: is dit niet eerder platform LB onderzoek? Het platteland als omgevings- en productiefactor, impact van de nabijheid van stedelijke gebieden. Ruimtelijke potenties onderzoeken van het platteland in relatie tot de verschuivingen in de landbouwdynamiek.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Literatuuronderzoek. Model-opbouw, verwerking van kwantitatieve data. Ontwerpend onderzoek.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Geen analyse van de landbouwverschuivingen wel het in kaart brengen, lokaliseren en verbeelden van deze dynamiek door middel van een kwantitatief model en ontwerpend onderzoek.
WORKSHOP 24/05/13	Het platteland als omgevings- en productiefactor, impact van de nabijheid van stedelijke gebieden – ontwerpend onderzoek. Het platteland is een essentiële productieplaats. Hoe win-win realiseren in samenwerking met de stedelijke gebieden? Noodzakelijk inzicht is nodig om te komen tot haalbaar en gedifferentieerd plattelandsbeleid De stad kijkt teveel naar de eigen binnenstedelijke gebieden en te weinig naar de betekenis van de open ruimte voor de stad.

////////////////////////////////////

	<p>De open ruimtes schermen zich af van de stad. Hoe samenwerking tussen beiden, stad en platteland, organiseren? We moeten een bestuurlijke organisatie vinden om dat gesprek aan te gaan.</p> <p>Het platteland als omgevings- en productiefactor. Gebiedsgericht: Inzicht in economische interactie tussen stad en ommeland. Is conditioneel om over te gaan naar meer duurzame gebiedsgerichte ontwikkeling die aansluit bij het streven van Beleidsplan Ruimte Vlaanderen tot een duurzame metropool van mensenmaat. Niet alleen beperken tot ontwerp onderzoek, maar ook dataverzameling en modellenbouw. [Luk Boelens (UGent)]</p> <p>Platteland als omgeving- en productiefactor, impact van nabijheid stedelijke gebieden. Hoe beiden laten samenwerken, win-win tussen beiden. Productie, zich manifesteren, ontwikkelingsgebied. De kracht van ontwerp onderzoek. [Tine Vleugels (Vlaams Bouwmeester)]</p> <p>Het platteland als omgevings- en productiefactor, impact van de nabijheid van stedelijke gebieden. Planningsproces stedelijke gebieden lijkt dikwijls gefocust op binnenstedelijk gebied, nochtans kan betekenis van open ruimte voor stad niet onderschat worden. Kansen van de nabijheid van een stad voor de omringende open ruimtes blijven daar onderbenut, men zet zich teveel af. Het is interessant na te gaan op welke manier beiden elkaar versterken (buffering water, gezondheid, temperatuur, ...) [Griet Celen (VLM)]</p>
ASRO	D.2.3) Financiering van plattelandontwikkeling in de stadsrand
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Crowdfunding, coöperatieven, bedrijfscultuur en open ruimte, en andere alternatieve manieren van financieren van plattelandontwikkeling in de stadsrand zijn vandaag relatief onbekend in Vlaanderen en botsen bovendien tegen allerlei juridische obstakels. Wat is de rol van de overheid in relatie tot dergelijke initiatieven vandaag en hoe kan de overheid dergelijke lokale en bottom-up ontwikkelingen faciliteren, kwaliteitsbewaking opnemen en een platform bieden voor discussie?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Literatuurstudie, interviews, focusgroepen, case-screening.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Inventarisatie van bestaande initiatieven in Vlaanderen, overzicht van best practices uit het buitenland, knelpunten analyse.
WORKSHOP 24/05/13	<i>VLM: Deze fiche werd uitzonderlijk pas ingediend door ASRO na de workshop en werd tot vandaag niet besproken op het platform. Te vermelden in abstract.</i>

////////////////////////////////////

G. De open ruimte vrijwaren en ontwikkelen

VITO	G.1.1) Wiskundig model, scenario
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Wiskundig modelgebaseerd prognose instrument:</p> <p>Ruimtelijke ontwikkelingen in en van het platteland worden in (te) sterke mate bepaald door de snel voortschrijdende verstedelijking van Vlaanderen. De drijvende krachten achter deze verstedelijking: demografische en economische groei, de zoektocht naar betaalbare en aantrekkelijke woonlocaties, de behoeften aan recreatie, etc. zijn in belangrijke mate markt gestuurd. Begeleidend beleid is noodzakelijk om ze in goede banen te leiden teneinde het platteland te vrijwaren van een snelle ontregeling van zijn (ruimtelijke) samenhang, zijn economische en sociale functies, en zijn algehele werking. Dit betreft een ongelijke strijd. Het behoud, en meer nog, de versterking van het platteland vereisen daarom een krachtig en erg goed geïnformeerd beleid. Een beleid ook dat gebruik kan maken van geavanceerde wetenschappelijk onderbouwde instrumenten die zo scherp en snel mogelijk de echte aard van de problemen in beeld brengt. Gedacht wordt aan een modelgebaseerd instrumentarium met een prognostische capaciteit naar het voorbeeld van het Ruimte Model Vlaanderen, dat op een permanente basis de ontwikkelingen in het platteland opvolgt en mogelijke ontwikkelingen naar de toekomst projecteert. Het gebruikt daartoe de best beschikbare en meest recente cartografische en statistische informatie als onderdeel van dynamische modellen en ruimtelijke indicatoren. De laatste brengen gericht en scherp de gewenste ontwikkelingen in beeld voor het heden en voor een relevante periode in de toekomst. Gedacht wordt aan een periode tot 20-30 jaar vooruit in de tijd zodat de effecten van maatschappelijke keuzes en uitwerking van mogelijke beleidsmaatregelen ook zichtbaar gemaakt kunnen worden. Dergelijk instrument biedt aan de beleidsmakers de mogelijkheid om nefaste ontwikkelingen te anticiperen en af te remmen of te blokkeren en gewenste ontwikkelingen te ondersteunen en te stimuleren op kantelmomenten in de tijd.</p> <p>Zie ook VITO vision (nr. 11, september 2012)</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<p>De methodiek gaat uit van een permanente inzameling van data met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen in het platteland en de stedelijke randen in Vlaanderen. Vooral die data worden ingewonnen die noodzakelijk zijn voor het begrip en de modellering van veranderingsprocessen in het platteland. Ze voeden een modelgebaseerd instrument dat indicatoren doorrekent en visualiseert die op hoge ruimtelijke resolutie en op een jaarlijkse tijdschaal de ontwikkelingen in het landgebruik, de economische activiteiten, de sociale structuur en samenhang, etc. van het platteland karakteriseren. Op basis van dynamische modellen worden deze ontwikkelingen naar de toekomst doorgerekend en op basis van dezelfde of bijkomende indicatoren gevisualiseerd. Het instrument laat toe om 'wat als' vragen te formuleren en door te rekenen, net als meer uitgewerkte scenario's met het doel ondersteuning te verlenen voor het uitwerken van een gepast beleid.</p>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<p>Het resultaat is een (wiskundig) model dat beschikbaar is om indicatoren door te rekenen voor het heden en de toekomst. Samen met het model wordt een databestand opgebouwd dat in de loop van de tijd stelselmatig vervolledigd en vernieuwd wordt. Data worden betrokken bij departementen van de overheid en betreffen vooral materiaal dat al wordt ingezameld voor andere doeleinden. Gedacht wordt aan bestanden van ALV, VMM, VLM, INBO, VITO, MOB, VVC, etc. Tal van deze data zijn ook beschikbaar via het SDI van de Vlaamse Overheid, Mercatornet, AGIV, etc. Statistische data worden betrokken bij de federale overheid, de studiedienst van de Vlaamse Regering, het Federale Planbureau, etc.</p> <p>Het instrument en zijn database worden uitvoerig gedocumenteerd zodat het een wetenschappelijke toets kan doorstaan.</p>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Wiskundig modelgerelateerd prognose-instrument: dynamiek in open ruimte is weinig begrepen, maar is sterk aanwezig, effectiviteit van beleidsinstrumentarium moet anticipatief getoetst kunnen worden, ontwikkelingen doorrekenen en analyseren en in de tijd opvolgen, ondersteunend instrumentarium in deze zin is noodzakelijk. Een instrument dat kan ingezet worden als kwantitatieve ondersteuning zodat we kennis verwerven over welke dynamieken zich voordoen op het platteland. Dit is nuttig, zeker bij het indringen van stedelijke functies in het platteland. Het is geografisch specifiek, gaat in detail en brengt een cartografisch beeld van veranderingen. Hoe interageert de stad met de open ruimte, hoe krijgen we duidelijk beeld over verpaarding, enz. Wat zijn trends en als die doorzetten waar komen we dan uit? Het is een modelgerelateerd ondersteunend instrument. Het is een zeer zinvol en nuttig instrument om het effect van beleid en evoluties in beeld te brengen en om nieuw beleid vooraf te kunnen testen op effecten. Het gaat om het opzetten van een beleidsinstrument dat regelmatig wordt geactualiseerd..., gevoed met nieuwe data. Wat je meet kan je ook onder de aandacht brengen. [Guy</p>

////////////////////////////////////

	<p>Vandevooort (RO)]</p> <p>Gebiedsgerichte werking, innovatieve strategieën. Toekomstgericht, inzicht, database + zo opbouw mogelijkheden met werken innovatieve strategieën, is basis om te komen tot toekomstgericht robuust plattelandsbeleid. [Luk Boelens (UGent)]</p> <p>Gebiedsgerichte werking: geïntegreerde oplossingen en innovatieve strategieën, + evaluatie van gebiedsgerichte projecten. De klassieke beheerovereenkomsten krijgen kritiek. Een vaak genoemde oplossing is meer gebiedsgerichte beheerovereenkomsten omdat ze toelaten om op landschapsschaal te werken (geen gefragmenteerde inspanningen), ze meer vrijheid geven aan de landbouwer om zelf een invulling te geven aan agromilieubeheer: kan entrepreneurskills tonen, werken op lokale problemen wordt mogelijk (natuurlijke milieu is heterogeen, dus oplossingen om beter te maken moeten dit ook zijn) en langs de andere kant kan gebiedsgerichte werking duur zijn + is er een leercurve, lang leerproces nodig. [Evy Mettepenningen (UGent)]</p> <p>Gebiedsgerichte werking: geïntegreerde oplossingen & innovatieve strategieën. Uitwerking op het terrein = doen en implementeren. Nieuwe instrumenten mogelijk + pilotprojecten. Ook belangrijk is data-shaping. [Tine Vleugels (Vlaams Bouwmeester)]</p> <p>Gebiedsgerichte werking, geïntegreerde oplossingen en innovatieve strategieën: Ruimtelijke opgave openruimtegebieden is groot gelet op uitdagingen betreffende klimaat, biodiversiteit, energie, voedselvraagstukken. Hoge ruimtedruk vraagt innovatieve inrichtingsstrategieën + instrumenten/methoden om ongewenste evoluties / trends om te buigen + gewenste inrichting te realiseren. [Christophe Vandevooort (Ruimte Vlaanderen)]</p> <p>Gebiedsgerichte werking, geïntegreerde oplossingen en innovatieve strategieën. We werken in Vlaanderen veel te versnipperd over verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus om een efficiënt en effectief beleid uit te voeren. We maken te weinig gebruik van mekaars expertise om met nog maturiteit innovatief tot uitvoering over te gaan. We hebben met de belangrijkste sociologische, economische, ecologische, uitdagingen “frisse” oplossingen nodig. [Griet Celen (VLM)]</p> <p>Gebiedsgerichte geïntegreerde werking van kwaliteitsvolle landschappen. Hoe gaat het nu? Hoe orde in de wirwar brengen ten einde de schaarse middelen optimaal in te zetten voor beheer van kwaliteitsvolle - inrichting-gebruik / imago - landschappen. [Frans Pauwels (VLM)]</p>
VLM/ West	G.1.3) Vrijwillige kavelruil
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Onderzoek naar de inzet van vrijwillige kavelruil als instrument voor betere inrichting van het platteland
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Opzetten pilotprojecten, installeren provinciale ruilcomités en bevraging van interesse bij belangrijke stakeholders, landbouwers, besturen, overheden
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Rapport over inzetbaarheid van dit instrument i.f.v inrichting van een beter georganiseerd platteland
WORKSHOP 24/05/13	<p>Inzet van vrijwillige kavelruil is een onderzoek dat niet noodzakelijk zeer zware investeringen vraagt. Het gaat over participatieve processen om het platteland anders in te richten. Het lijkt een gepast instrument dat inspeelt op onze eigendomsstructuur. Het is hanteerbaar voor particulieren en voor kleine gronden. Het vrijwillige aspect en dat mensen samenwerken is een meerwaarde. Het gaat om geen te zwaar onderzoek en een hanteerbaar instrument en dat maakt het interessant. [Griet Celen (VLM)]</p> <p>Vrijwillige kavelruil (VLM) In praktijk brengen van een participatief proces. Omdat directe relatie met bruikbaarheid van een beleidsinstrument. Kleinschaligheid aangepast aan de versnipperde eigendomsstructuur in Vlaanderen. Mist wellicht innovativiteit. [Guy Engelen (VITO)]</p> <p>Onderzoek naar inzet van vrijwillige kavelruil als instrument voor betere inrichting van het platteland. Kleinere schaal dan ruilverkaveling, dat maakt het zeer concreet en voor particulieren/ kleine gronden toepasbaar + vrijwillig, mensen laten samenwerking (win-win). Pilotproject – potenties: kan concreet resultaat bieden, beter dan enkel studie. Lijkt me niet te</p>

	zwaar onderzoek, maar vooral nuttig & hanteerbaar instrument, toepasbaar. [Tine Vleugels (Vlaams Bouwmeester)]
ILVO G.1.4) Architectuur, ontwerpend onderzoek	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<i>[ingevuld door VLM, op basis van mailing]</i> <i>Een tweede spoor rond ontwerpend onderzoek omdat daar ook nood is aan een verdere uitbouw van expertise. Verwijzing naar Elke Vanempen.</i>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Ontwerpend onderzoek voor het platteland, landbouw en landschapsecologie. In kaart brengen, evalueren, kennisopbouw. Veel expertise voor “stedelijk ontwerp”, voor “open ruimte” plannen veel ervaring, doch voornamelijk betreffende landbouw en landschapsecologie, weinig verzamelde gestructureerde, ontwerpgericht geteste kennis. Er is al veel geëxperimenteerd met ontwerpend onderzoek. Hoe doe je aan ontwerpend onderzoek, en wanneer gebruik je die methodiek? Hoe kan je door ontwerpen te maken je onderzoek verbeteren? Wanneer passen we deze methodiek toe is een cruciale vraag. We moeten meer ordenen, definiëren en kennis overdragen aan mensen die het moeten doen. [Frans Pauwels (VLM regio West)]</p> <p>Bij landschapsplanning gaat het over inrichten van het landschap en kan ontwerpend onderzoek een rol spelen vroeg in de onderzoeksfase. Het gaat om onderzoek van hypothetische ruimtelijke scenario’s.</p> <p>De gebruikswaarde en toekomstwaarde van ontwerpend onderzoek en toegespitst op open ruimte en platteland hebben nog een hele weg af te leggen. Hoe ontwerpen we een gebied dat economisch goed zit voor de landbouw en een meerwaarde kan bieden voor andere functies? Hoe moet je ons landschap inrichten als een meerwaarde voor landschap en ecologie? Wat met kleine landschapselementen?</p>
Team Vlaamse Bouwmeester G.1.5) ontwerpend onderzoek	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>In 2013 mondde het project The Ambition of the Territory - opgezet door Architecture Workroom Brussels met de Vlaams Bouwmeester – uit in ‘Een gedeelde ontwerpagenda voor Vlaanderen’ waar 10 urgenties en heel veel ontwerp vragen worden voorgesteld. De agenda is het resultaat van een reeks workshops waarbij experts, beleids mensen, academici, ontwerpers en maatschappelijke actoren gezamenlijk vraagstukken formuleerden die via ontwerp verder onderzocht moeten worden, om zo tot nieuwe inzichten en doorbraken te leiden. De agenda vat dit samen in 10 urgente opgaven en een tachtigtal concrete ontwerp vragen voor Vlaanderen. (http://www.architectureworkroom.eu/documents/Territory%20Poster%20-DEF.pdf)</p> <p>De 10 opgaven zijn ‘ruimte voor morgen’ (o.a. waar welke functies?), ‘reconversieproject’ (bv. woonlinten, energienetwerken), ‘winst door delen’ (bv. blauwe diensten), ‘maatschappelijke ruimte’ (bv. groenblauwe netwerken), ‘kringlopen sluiten’ (bv. restwarmte, onderhoudskosten infrastructuur), ‘productief landschap’ (bv. ecosysteemdiensten, trage wegen, OR sturend laten werken), ‘ruimtelijke projecten en allianties’ (bv. instrumentenkoffer), ‘innovatieve ruimte’ (bv. coöperaties, industriezones), ‘territoriale solidariteit’ (bv. demografische trends als vergrijzing) en ‘deltametropool’ (bv. geomorfologie).</p> <p>Om een duurzaam toekomstproject voor het verstedelijkte Vlaanderen te realiseren, moeten we ophouden de beschikbare ruimte verder te consumeren. We moeten de aandacht verschuiven naar de transformatie en reconversie van het sterk verstedelijkte Vlaamse landschap. Vanuit mogelijke synergiën tussen ruimtegebruiken en programma’s kunnen we een nieuwe ruimtelijke dynamiek faciliteren en stimuleren. Het delen van de ruimte, het uitwisselen van voorzieningen en het koppelen van programma’s en functies zijn hefboomen om het intens verstedelijkte Vlaanderen geleidelijk te transformeren tot een duurzame en welvarende regio binnen de Europese Deltametropool.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	De ontwerpagenda zet in op de kracht van ontwerpend onderzoek. Ontwerpend onderzoek gaat niet uit van een abstracte en eenvormige Vlaamse ruimte en streeft niet naar één generiek antwoord. Het vertrekt van de specifieke ruimtelijke context, met telkens nieuwe kansen en belanghebbende actoren, om van daaruit een integraal ontwikkelingsperspectief te schetsen. Ontwerpend onderzoek is steeds coproductie. Vanuit sterke samenwerkingen tussen ontwerpers, maatschappelijke actoren, de nodige technische expertise en beleids makers ontstaat een alternatieve ontwikkelingsdynamiek.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Synergieën en samenwerkingen. De ontwerpagenda vormt een oproep aan verschillende maatschappelijke actoren en ontwerpers om allianties te vormen rond de ontwerp vragen, en samen te werken aan een nieuwe toekomst voor een

////////////////////////////////////

	welverend en duurzaam Vlaanderen. Synergetisch denken is sturen zonder slingerdenken waarbij bv. de kansen voor de stad samen worden bekeken met de kansen voor het platteland en op elkaar worden afgestemd. Gebiedsgerichte werking is daarbij essentieel.
WORKSHOP 24/05/13	<i>VLM: Deze fiche werd uitzonderlijk pas ingediend door Team Vlaams Bouwmeester na de workshop en werd tot vandaag niet besproken op het platform. Te vermelden in abstract.</i>
KU LEUVEN – Departement Omgevingswetenschappen en Departement Architectuur	
G.1.6) Verkenning van meerwaarde en mogelijke beleidsaanpak van interfases of blind spots in de open ruimte	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Het (Vlaamse) platteland herbergt op het terrein heel wat verschijnselen die niet of slechts minimaal worden gevat door het (Vlaamse) beleid. Omdat het beleid deze verschijnselen niet (h)erkent, worden zij evenmin (wetenschappelijk) onderzocht en ontbreken bijgevolg vandaag zowel onderbouwend statistisch materiaal als pogingen tot categorisering voor een mogelijke aanzet tot beleidsvoorbereiding. Daarnaast kan dagelijks alleen maar worden vastgesteld dat deze verschijnselen enorm belangrijk zijn voor een kwalitatief gebruik en dito beleving van het platteland; deze plekken leveren bijvoorbeeld heel wat waardevolle ecosysteemdiensten. Door het feit dat zij statistisch en beleidsmatig onzichtbaar blijven, zouden ze ‘blind spots’ kunnen worden genoemd.</p> <p>Concreet gaat het om ruimtes en het gebruik ervan in een ruimtelijke overgang tussen twee verschillende gebieden of ruimtegebruiken en om ruimtes die in een tijdelijke overgangssituatie tussen twee opeenvolgende ruimtegebruiken verkeren. Daarom kunnen ze ook ‘interfases’ worden genoemd. Intuïtief, in een eerste poging tot categorisering, zijn voorbeelden van dergelijke interfases of blind spots: hybrides (b.v. agroforestry), gasten (b.v. paarden, niet-agrarische economische activiteiten), tuinen, invloedssferen, randen, buffers, commons, braakliggende gronden, verbindingen, restruimten, ...</p> <p>Doel van het onderzoek is om een of meerdere van deze ruimtelijke verschijnselen in een aantal casegebieden in Vlaanderen te inventariseren, te doorgronden en af te tasten in hoeverre ze beleidsmatig zouden kunnen worden benaderd. Het moet in staat stellen om de grootte ervan te begroten, het belang ervan voor een kwaliteitsvol platteland te verkennen, een voorstel tot categorisering op te maken en de mogelijke beleidsmatige aanpak te verkennen. Wat dit laatste betreft, zal onder meer worden afgewogen in hoeverre een beleidsmatige erkenning van interfases/blind spots net een belangrijke dimensie van hun identiteit – namelijk het informele en ongeregelde karakter – tenietdoet.</p>
OMSCHRIJVING (2): Onderzoeksmethode	De methodiek behelst kwantitatief en kwalitatief case-onderzoek waarbij de cases zo worden gekozen dat zij enige extrapolatie naar een hoger (Vlaams?) schaalniveau toelaten. Door de inventarisatie en waardering van de interfases/blind spots, kunnen kwantitatieve gegevens worden gegenereerd. Via kwalitatief onderzoek wordt gezocht naar de waarde en betekenis van deze ruimten voor onder meer eigenaars, gebruikers, omwonenden en beleidsmakers. Via focusgroepen met relevante stakeholders kan ook de omvang van een gewenste beleidsmatige aanpak worden verkend.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<p>De resultaten van het onderzoek zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een aangescherpte categorisering van interfases/blind spots, toepasbaar op andere plaatsen - Een methodiek voor inventarisatie, waardering en categorisering van interfases/blind spots, voor toepassing in andere gebieden - Een eerste extrapolatie van de omvang en de waarde van interfases/blind spots - Een eerste voorstel van beleidsmatige aanpak van interfases/blind spots
KU LEUVEN –Departement Architectuur/PLEN	
G.1.7) Ruimtelijk metabolisme in een plattelandcontext	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Stedelijk metabolisme is een groeiend onderzoeksveld dat inzicht verschaft in de som van technische en socio-economische processen die plaatsvinden in steden en die resulteren in groei, energieproductie en afvalverwijdering. Het focust vooral op materiaalstromen (water, materiaal, nutriënten, energie) die de stad inkomen, er opgeslagen worden en de stad weer uitgaan. Een afgeleide parameter van deze benadering is de ecologische voetafdruk van steden. Wanneer deze stromen ook

////////////////////////////////////

	<p>geografisch-ruimtelijk gesitueerd worden, kan de brug worden gemaakt tussen eerdergenoemde, veeleer milieurelevante aspecten en ruimtelijke aspecten. Eens deze brug gepasseerd, kan er sprake zijn van geïntegreerd omgevingsontwerp, omgevingsplanning, omgevingsbeleid.</p> <p>Het valt vandaag op dat er in Vlaanderen in de eerste plaats weinig ruimtelijk-metabool onderzoek gebeurt en dat de link met ruimtelijke aspecten niet tot nauwelijks wordt gelegd. Op mondiale schaal lijkt het onderzoek naar stedelijk metabolisme bovendien niet te worden uitgebreid naar de niet-stedelijke context.</p> <p>Doel van het onderzoek is om dan ook om het onderzoek uit te breiden naar de plattelandscontext. Vlaanderen zou hiermee een pioniersrol kunnen vervullen. Door tegelijk ook aandacht te besteden aan de ruimtelijk-geografische dimensie, wil het onderzoek tegelijk aftasten hoe het concept van 'ruimtelijk' metabolisme ook als een ontwerp- en planningstool beleidsmatig kan worden ingezet.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	De methodiek behelst kwantitatief en kwalitatief case-onderzoek in een Living Lab-omgeving. Dit wil zeggen dat, in overleg met de relevante stakeholders, een aantal relevante metabole cycli in een bepaald gebied worden begroot, gesitueerd en gebruikt als ontwerp- en planningstool. Door te werken in een living lab-omgeving wordt er ook naar gestreefd dat het gebied zelf, na het voltooiën van het onderzoek, overtuigd is van de relevantie van de resultaten en acties opzet met het oog op het realiseren van verbetertrajecten.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	De resultaten van het onderzoek zijn: - Een concreet plan van aanpak voor verbetering van het ruimtelijk metabolisme in een Vlaams plattelandsgebied - Een methodiek voor de benadering en ontwerpmatig-onderzochte verbeteringen van ruimtelijk-metabole cycli in een plattelandscontext, toepasbaar in andere gebieden.
Dep. RV onroerend erfgoed G.2.1) Wat is platteland vanuit erfgoedperspectief?	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	De term 'platteland' kent heel wat betekenissen en connotaties. Er zijn sociologische en economische definities, definities vanuit de ruimtelijke ordening, etc. Wat maakt platteland tot platteland vanuit het perspectief erfgoed? En welke convergenties of divergenties zijn er t.o.v. de andere beleidsvelden? Is wat (te goeder trouw) vanuit de ruimtelijke ordening behouden wordt als 'platteland' ook 'platteland' in historisch en erfgoedperspectief? Of zit er dan misschien ook platteland in de (huidige) stad?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Onderzoek naar diachronische ontwikkeling van het platteland in Vlaanderen en relicten en referentiebeelden daarvan.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Publicatie met sprekende cases. Verbrede notie van platteland bij beleidsmakers en ontwikkelaars.
WORKSHOP 24/05/13	Wat is platteland vanuit erfgoedperspectief? We moeten beter definiëren hoe erfgoed moet omgaan met platteland. Is een gigantische klus, maar een belangrijk onderzoek. Wat is platteland vanuit erfgoedperspectief? Vraag vanwege erfgoed doet veronderstellen dat dit niet geweten is. Eerder kleinschalig onderzoek. Duidelijke criteria lijken noodzakelijk om rol van erfgoedbescherming goed uit te voeren en belang van open ruimte / platteland te kunnen meten en evalueren. [Guy Engelen (VITO)]
Dep. RV onroerend erfgoed G.2.2) Het effect van erfgoedwording	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Inzicht krijgen in het effect van het statuut 'erfgoed' op de waarde van onroerend goed op het platteland. Welke rol spelen instrumenten als het inventariseren en het beschermen van gebouwen, het aanduiden van ankerplaatsen, het beschikbaar stellen van premies en subsidies, fiscale aftrek etc. in de vastgoedwaarde, de exploitatiewaarde, de functievoerschuiving (het gebruik) van landbouwgronden, enz.

OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Berekenen van bovenstaande trends binnen en buiten erfgoedzones. Bij analyse van functieverhuizingen zowel mestbankaangiften als luchtfoto's (bodemgebruik) als bron hanteren. Misschien onderscheid maken in kerngebieden en randgebieden van beschermde landschappen.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Instrument voor meting en monitoring. Objectivering van uitspraken hierover. Beleidsaanbevelingen.
WORKSHOP 24/05/13	Het effect van erfgoedwording. Erfgoed aanduiden hoeft niet per definitie te leiden tot een minwaarde, maar kan een meerwaarde betekenen en bijdragen tot een maatschappelijk draagvlak. Al wat te maken heeft met erfgoed is belangrijk, maar het mag niet betuttelend worden benaderd en de rechten van de eigenaar moeten gerespecteerd worden. [Vincent Dierckx (Landelijk Vlaanderen)] Effect van erfgoedwording. Economische meerwaarde van zorg voor erfgoed in beeld brengen. Draagvlak voor erfgoedwaarden vergroten. Waar vandaag "bescherming" als bedreiging/ minwaarde gezien worden [Christophe Vandevort (Ruimte Vlaanderen)]
Dep. RV onroerend erfgoed G.2.3) Erfgoedwaarde van verwerkende nijverheden	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	De verwerking van landbouwproducten gekoppeld aan industrialisatieprocessen bracht op het platteland allerlei types van gebouwen, installaties en inrichtingen mee die intussen soms weer in onbruik zijn geraakt en erfgoedwaarde kunnen krijgen. Een onderzoek naar de ontwikkeling van verwerkende nijverheden op het platteland in historisch perspectief, met aandacht voor erfgoedwording. Hoe hiermee omgaan?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Historisch onderzoek. Waarderingsonderzoek. Onderzoek naar herbestemming en instandhouding.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Publicatie met resultaten. Aanbevelingen.
WORKSHOP 24/05/13	Relicten zoals vlasnijverheden verdwijnen maar dat is toch minder relevant dan andere onderzoeksuggesties.
Dep. RV onroerend erfgoed G.2.4) Hoevetypes	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	In diverse regio's op het platteland zijn doorheen de tijd verschillende types van hoevebouw opgetrokken. Hoe is dat historisch-geografisch geëvolueerd en wat is daarvan vandaag nog leesbaar?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Inventarisatie. Architectuurhistorisch onderzoek. Waarderingsonderzoek.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Publicatie(s) Inzicht in historische rurale architectuur en relictten daarvan tot vandaag.
WORKSHOP 24/05/13	Dit lijkt minder relevant ten aanzien van andere onderzoeksuggesties.
Dep. RV onroerend erfgoed G.2.5) Biodiversiteit in landbouw	
OMSCHRIJVING (1): algemeen	Welk effect heeft veranderende 'biodiversiteit' in de landbouw op het karakter van het platteland? Hoe bepalend is het

////////////////////////////////////

doel	<p>verdwijnen van traditionele teelten voor de visuele beleving van het platteland?</p> <p>Kan een concept als 'high heritage value farmland' (erfgoed hot spots in rurale gebieden die onderhouden worden door traditionele landbouwpraktijken) naar analogie met 'high nature value farmland' (cf. http://www.efncp.org/download/HNV-farming.pdf http://www.high-nature-value-farming.eu/ http://www.efncp.org/hnv-showcases/ http://www.ieep.eu/assets/215/highnaturefarming.pdf) hierin levensvatbaar zijn en een rol opnemen? Bijvoorbeeld in ankerplaatsen?</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<p>Onderzoek naar visuele beleving van het platteland in Vlaanderen doorheen de tijd.</p> <p>Onderzoek naar levensvatbaarheid 'hhvf'.</p>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<p>Publicatie met resultaten.</p> <p>Aanbeveling i.v.m. introductie concept/instrument hhvf.</p>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Biodiversiteit in landbouw: welke zijn de opbrengsten voor de samenleving en het landschap van beperkingen die worden opgelegd aan de landbouw? Dit is tegelijk een pleidooi voor onderzoek voor de langere termijn. De overheid moet onderzoek plegen en volhouden dat 10 tot 15 jaar duurt. Effecten beginnen immers pas zichtbaar te worden of te werken op de langere termijn. Voor streekidentiteit en beleving: Biodiversiteit in landbouw en karakter platteland. Onderzoek naar opbrengsten (technisch) van landbouw met beperkingen is belangrijk in functie van heel wat initiatieven van de Vlaamse overheid (overstromingsgebieden, agrarisch natuurbeheer, e.d.). Vooral onderzoek naar effecten op langere termijn ontbreekt nog!</p> <p>[Bavo Verwimp (VLM)]</p>

////////////////////////////////////

H. Naar een functioneel wegennet op het platteland

... H1) Modeleren van landbouwverkeer	
WORKSHOP 24/05/13	<p>Extern landbouwverkeer is te modelleren. De grote problemen van het platteland zijn vaak ook de verkeersproblemen. Hier moeten we een modelmatig inzicht in krijgen. Een lacune in de kennis is het landbouwverkeer en specifiek ook het extern landbouwverkeer. Welke zijn de mobiliteitsgevolgen van een aantal ontwikkelingen in de landbouw. Mestverwerking en andere vormen van individuele industrialisatie zijn immers verkeersgenererend. Hoe verlopen deze bewegingen en kunnen we dat sturen? [Frans Pauwels (VLM regio West)]</p> <p>Dit kan voorgelegd worden aan Vlaamse verkeerscentra [Guy Engelen (VITO)]</p> <p>Er bestaat een model maar vanuit verkeer in plaats van platteland. UG, KUL en UA bekijken samen hoe een verfijning van het model mogelijk is met een verfijning naar de perifere gebieden voor alle infrastructuur (wegen, energie, afval, zorgnetwerken, etc.). [Luk Boelens (UGent)]</p>

I. Ondersteunen van kwaliteitsvol ondernemerschap in het landelijk gebied

KHL, dep. sociale school	I.1.1) Armoede, dorpscoöperatieven
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Coöperaties als organisatiemodel voor een leefbare en lokaal verankerde economie op het platteland: onze landelijke dorpskernen worden hoe langer hoe meer geconfronteerd met het verdwijnen van dorpswinkels en dorpscafés. Dit verandert niet alleen het uitzicht van onze dorpen, maar heeft ook een impact op het sociaal weefsel en versterkt het risico op vereenzaming en vervoersarmoede bij ouderen en gezinnen in kansarmoede. In sommige Europese landen zien we voorbeelden hoe, door middel van dorpscoöperaties, een organisatie- en financieringsmodel uitgewerkt werd om deze spelers in een lokale plattelandseconomie op een duurzame manier te laten bestaan.</p> <p>In dit onderzoek willen we de haalbaarheid en wenselijkheid nagaan van zulke dorpscoöperaties, toegepast op onze Vlaamse plattelandsccontext. In welke mate en op welke wijze kunnen zij een oplossing bieden voor het wegtrekken van het laatste dorpscafé of de laatste kruidenierszaak? Welk zijn kansen, knelpunten en randvoorwaarden? Wat is een blauwdruk / business model voor dorpscoöperaties in Vlaanderen?</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Casestudies; evaluatieonderzoek van bestaande initiatieven en projecten; kwalitatief onderzoek (diepte-interviews en focusgroepen met sleutelfiguren); literatuuronderzoek; blauwdrukontwikkeling; rechtseconomische analyse
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Blauwdrukken / business modellen voor dorpscoöperaties in Vlaanderen (coöperatief café, coöperatieve kruidenier, ...)
WORKSHOP 24/05/13	<p>Onderzoek naar coöperatie als organisatiemodel is erg relevant. Welk sociaal kapitaal is aanwezig en hoe kunnen we dit nog sterker activeren? De doe-democratie krijgt hier concreet vorm. Hoe kunnen burgers participeren aan het dorpsleven, de renovatie van een dorpswoning, de opvang van bejaarden, sociale inclusie van kwetsbare groepen....Dit zelfinitiatief van bewoners zou sterker ontwikkeld zijn in buurlanden zoals Nederland, Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk. Daar zou een andere traditie en cultuur heersen met minder verwachtingen naar de overheid en meer zelfinitiatief van burgers en een faciliterende overheid. Het idee van coöperatie is zinvol en heeft veel potentieel. Ook naar tewerkstellingsmogelijkheden van onder meer laaggeschoolden.</p> <p>Coöperaties als organisatiemodel. Algemene opmerkingen: vraag naar multidisciplinair onderzoek: stedenbouwkundig, geografisch, sociologisch,.../ kwalitatief onderzoek naast kwantitatief onderzoek / belang van lange termijn & vergelijkend onderzoek en praktijkgerichte casestudies die elkaar kunnen versterken / belang van sociale cohesie & verenigingsleven, vrijwilligerswerk / veranderende samenlevingsvormen [Peter Raymaekers (K.H.Leuven, departement sociale school)]</p> <p>Coöperaties als organisatiemodel voor een leefbare samenleving [Anne Vuylsteke (departement LV/AMS)]</p> <p>Coöperaties als organisatiemodel: kan ook een oplossing bieden voor het organiseren van ouderenzorg op het platteland cfr. doe-democratie. [Elise Schillebeeckx (Universiteit Antwerpen, LUCA school of Arts, + steunpunt Ruimte)]</p> <p>Coöperaties als organisatiemodel voor een leefbare en verankerde economie op het platteland: Woonproblematiek bij armen (ouderen hebben veelal een eigen woning maar geen middelen om iets te doen) / Tewerkstelling bij laaggeschoolden. / Het eigen verenigingsleven neemt af./ Onderzoek om te weten wat mogelijk is, wat kunnen ouderen voor jongeren doen? Kinderopvang? / + voorstel: onderzoek naar functies (sociaal, ecologisch, ...) van kleine landbouwbedrijven. Welke modellen kunnen we ondersteunen? Wat is kwaliteitsvol ondernemerschap? [Marc De Bie (onroerend erfgoed)]</p>
...	I.1.2) Bedrijfsmodellen
WORKSHOP 24/05/13	<p>Het ondernemerschap is een belangrijke lacune. Welke bedrijfsmodellen dragen bij tot de doelstellingen van het plattelandsbeleid, welke modellen moet de overheid ondersteunen?</p> <p>Hoe zit het met het sociaal kapitaal in onze dorpen, wat betekent dit naar mogelijkheden voor zelforganisatie en coöperatieve modellen? Welke rol vervullen ze naar de sociale inclusie van kwetsbare groepen.</p> <p>Dit is bijzonder belangrijk voor het platteland, en een lacune in het onderzoeksaanbod. Ondernemerschap moet ruimer worden opgevat als lokale economie en linken leggen naar tewerkstelling van kwetsbare groepen.</p> <p>Veel van de geschetste tendensen en sociale aspecten komen samen in onze landbouwbedrijven. Er is een nood aan</p>

////////////////////////////////////

	<p>onderzoek over ondernemerschap en modellen van ondernemerschap. Bijvoorbeeld kansen in LED's, mensen die dingen voor elkaar doen. Zijn er alternatieve economische modellen? Kunnen we deze in kaart brengen en op hun bruikbaarheid voor ons platteland toetsen? Onderzoek naar de functies van het landbouwbedrijf, zowel ecologisch als andere functies die spelen en welk belang hebben ze voor de lokale gemeenschap? Welke bedrijfsmodellen dragen bij tot de doelstellingen van het plattelandsbeleid? Welke modellen moet de overheid al dan niet ondersteunen? Het haakt in op de beleidsdoelstelling om kwalitatief ondernemerschap te ondersteunen. [Bioforum]</p> <p>Er bestaat een link met het nieuw op te starten IPO thema rond ondernemen (i.s.m. agentschap Ondernemen), verder bouwend op IPO advies rond hergebruik [Ann-Sophie Debergh (VLM)]</p>
Dep. RV onroerend erfgoed I.2) Leegstand en herbestemming agrarisch erfgoed	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Welke overlap zit er (nog) tussen de actuele (economische) activiteit en de (originele) functie van agrarisch erfgoed? Hoe is dit verlopen doorheen de tijd? Waar gaat dit naar toe? Wat betekent dit voor de instandhouding van erfgoed in de toekomst?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Matchen van databanken
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Inschatting van het 'probleem' en monitoringinstrument. Aanbevelingen.
WORKSHOP 24/05/13	<p>Leegstand & herbestemming agrarisch erfgoed vormt een belangrijk aandachtspunt. Wat hebben we echt nodig voor een duurzame toekomst? Waar kan ik agrarisch erfgoed herbestemmen en nieuwe functies geven? Welke vernieuwingen zitten in het platteland. De aanleg van een databank (cfr. onderzoek wiskundig modelgerelateerd prognose-instrument) is cruciaal om te weten waar agrarische bebouwing vrijkomt en welke mogelijkheden dit dan biedt. Dit is een cruciaal onderzoek. [Luk Boelens (AMRP)]</p> <p>Leegstand en herbestemming agrarisch erfgoed. Functies: Lijkt me hoognodig om eventueel aanvullend/nieuw beleid te ontwikkelen voor het platteland en over te gaan tot gebiedseigen herbestemming. Ik zou het echter niet beperken tot agrarisch erfgoed, maar agrarische bebouwing in het algemeen. [Luk Boelens (UGent)]</p>
Landelijk Vlaanderen I.3) Contractuele relaties tussen eigenaars en landbouwers/pachters	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Er is nood aan het in kaart brengen van de contractuele relaties tussen eigenaars en landbouwers/pachters. Dit kan zowel kwantitatief zijn als kwalitatief. Het pachtcontract is een bindend instrument om die relaties juridisch vast te leggen. Door de eigenheid van dit instrument wordt het minder en minder gebruikt en deze leemte veroorzaakt enerzijds grote rechtsonzekerheid in de eventuele relaties en een groot verlies aan landbouwgrond dat o.a. leidt tot de transformaties in de open ruimte.</p> <p>Dit fenomeen is nooit in kaart gebracht, noch duidelijk omschreven. Met de jaren zijn de gevolgen meer zichtbaar en is een rem tot het ontwikkelen van bedrijven voor jongere actoren. Het is misschien een gevoelig en niet gebruikelijk onderwerp dat daarom nooit de aandacht heeft gekregen maar dat ook niet geobjectiveerd is.</p> <p>De bedoeling van het onderzoek is dit juist te objectiveren aan de hand van de huidige praktijken, de omvang ervan, de evolutie ervan.</p> <p>De timing is ook van belang, want als de pachtwet nu nog federaal is, zal de bevoegdheid naar Vlaanderen komen als gevolg van de staatsvorming. Om deze bevoegdheid volwaardig op te nemen en een visie erover op te stellen is dit voorbereidend werk zeker nodig.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Dit kan gebeuren vanuit onderzoekzones. In een tweede stap kan er gekeken worden naar benchmarking in andere regio's en landen. In een derde stap kunnen de knelpunten opgelijst worden. In een vierde stap kunnen verbetervoorstellen bekeken worden.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	/

////////////////////////////////////

WORKSHOP 24/05/13	VLM: Deze fiche werd uitzonderlijk pas ingediend door landelijk Vlaanderen na de workshop en werd tot vandaag niet besproken op het platform. Te vermelden in abstract.
-------------------	---

J. Beleving op het platteland kansen geven met respect voor de streekidentiteit

... J.1.1 Kenniscentrum Recreatie	
WORKSHOP 24/05/13	Er is nood aan meer kennis over toerisme en recreatie. Recreatie kent meer sociale aspecten, heeft te maken met welzijn van gezinnen, toerisme is meer economisch gericht waarbij we het landschap zien als een potentiële troef om mensen naar een streek te brengen. Het is interessant om het verschil in noden van toerisme versus recreatie te onderzoeken, zowel bij bewoners als bij toeristen. Er is een kenniscentrum toerisme (met focus op overnachtingen), maar geen kenniscentrum recreatie. Er worden geen data verzameld over recreatie en vrijetijdsbesteding. Wel op beperktere schaal, bijvoorbeeld het WES voor West-Vlaanderen. Over toerisme gebeurt veel onderzoek, niet over vrije tijdsbesteding, en dat is een lacune.
ASRO J.1.2 Kwalitatief onderzoek naar de recreatie- en vrijetijdsbehoeften	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Kwalitatief onderzoek naar de recreatie- en vrijetijdsbehoeften en motieven van diverse bevolkingsgroepen en stakeholders in Brussel en de Vlaamse Brusselse rand enerzijds en anderzijds een inventarisatie van bestaande en potentieel nieuwe ruimten (voornamelijk publiek) voor diverse vormen van recreatie en vrije tijd.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Literatuurstudie, enquêtes, interviews, GIS-inventarisatie, ontwerpend onderzoek.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Vergelijking vraag en aanbod 'ruimte voor recreatie', concepten/ontwerpen voor duurzame recreatieve, waaronder een grote aandacht voor duurzame verbindingen tussen stad en platteland.
WORKSHOP 24/05/13	VLM: Deze fiche werd uitzonderlijk pas ingediend door ASRO na de workshop en werd tot vandaag niet besproken op het platform. Te vermelden in abstract.
Dep. RV onroerend erfgoed J.2.1 Kwantificatie erfgoeddiensten	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Uit bevragingen blijken waardevolle "cultuurlandschappen" bij de bevolking een hogere waardering te krijgen dan gave "natuurlandschappen". Wat betekent dit voor de inrichting van het platteland? Hoe kunnen 'erfgoeddiensten' (naar analogie met 'ecosysteemdiensten') gekwantificeerd worden in diverse gebieden? Welk effect hebben zij op recreatie? Hebben zij een rol in het streven naar duurzaamheid? Welk effect hebben zij op het 'bruto nationaal geluk'?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Economische analyse. Enquêtering i.f.v waardering op 'gelukschaal'.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Publicatie met resultaten. Aanbeveling.
WORKSHOP 24/05/13	Kwantificatie van erfgoeddiensten op het platteland: Kwantificatie van erfgoeddiensten op het platteland. Laat toe om een brug tussen cultuur, patrimonium en economie te slaan en zichtbaar te maken wat de economische 'meer' waarde van erfgoed op het platteland is. [Rob Belemans (Faro – Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)]

////////////////////////////////////

Dep. RV onroerend erfgoed		J.2.2) Ontsluiting erfgoed i.f.v plattelandstoerisme	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel		Hoe kan erfgoed op het platteland beter leesbaar gemaakt/gehouden, geduid en ontsloten worden in functie van plattelandsrecreatie en –toerisme. Welke kansen en verwachtingen zijn er hierrond?	
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode		Enquêtering bij diverse (potentiële) doelgroepen Onderzoek naar best cases. Wellicht onderscheid maken in diverse geografische regio's.	
OMSCHRIJVING (3): eindproduct		Aanbevelingen.	
WORKSHOP 24/05/13		Ontsluiting erfgoed i.f.v. plattelandstoerisme: Ontsluiting “plattelandswaarden” i.f.v. toerisme en lokale beleving. [Marc De Bie (onroerend erfgoed)]	
Dep. RV onroerend erfgoed		J.2.3) Kennis veldnamen	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel		Veldnamen maakten tot voor kort op het platteland deel uit van het leven van alledag. Ze waren een alternatieve vorm en zelfs de voorlopers van straatnamen en huisnummers. Met veldnamen werden plekken benoemd (percelen, maar ook waterlopen, boerderijen, etc.) en zo wist iedereen waarover het ging. Tegelijk vertelde een veldnaam heel veel over hoe de mensen het landschap beleefden, hoe het eruit zag, wat ze er deden, van wie een perceel was. Deze kennis gaat verloren met het vergrijzen en verdwijnen van de lokale gebruikers van het platteland.	
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode		Enquêtering bij streekbewoners. Proefproject. Eventueel inschakelen van lokale scholen. Ondersteuning door dialectologen/taalkundigen.	
OMSCHRIJVING (3): eindproduct		Kaarten en verklarend woordenboek. Verhalen die de beleving en vertelbaarheid van het landschap vergroten (i.f.v recreatie). Betrokkenheid, erkenning en fierheid van lokale bewoners die dit erfgoed nog kennen.	
WORKSHOP 24/05/13		Inventaris en reanimatie van veldnamen: Inventarisatie bestaat via ca. 100 jaar naamkundig onderzoek op lokaal microniveau. Reanimatie is een vorm van ICE- werking (immaterieel cultureel erfgoed) in verband met het platteland. [Rob Belemans (Faro – Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)]	
Dep. RV onroerend erfgoed		J.2.4) Transecten in het landschap, beleving	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel		Bij de inrichting van het landschap wordt vaak gedacht in termen van homogene gehelen en corridors (een homogeen blok landbouw op de drogere gronden, natuur in de langslopende vallei, op weg naar het volgende natuurgebied, ...), terwijl de genese, het functioneren en de geleiding van een landschap haaks op deze patronen stonden/staan. Landschap wordt pas echt duidelijk in een transect vanaf de kerk en bebouwing, over de landbouwgronden naar de vallei , heide, een gradiënt over de sectoren heen, met cultuur en natuur. Daar worden verbanden duidelijk.	
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode		Inventarisatie van gave voorbeelden van dergelijke transecten (van de kerk tot in de diepste natuur). Samenwerking landbouw, natuur, erfgoed.	
OMSCHRIJVING (3): eindproduct		Inventaris van sprekende voorbeelden per regio. Aanbevelingen. Vb. deze ruimte houden en een plek geven in een gezamenlijke, intersectorale werking. Leesbaarheid en beleving van platteland verhogen.	
WORKSHOP 24/05/13		/	
9 Dep. RV onroerend erfgoed		J.2.5) Synergieën in geofysisch onderzoek	
OMSCHRIJVING (1): algemeen		Tijdens een VIA-ronde tafel in 2011 kwam aan het licht dat geofysisch onderzoek op dit moment onafhankelijk van elkaar	

////////////////////////////////////

doel	wordt ingezet door de landbouw, de aardwetenschappen en de archeologie. Doel is te onderzoeken welke synergieën op dit vlak mogelijk zijn.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Onderzoek naar mogelijkheden en gebruiken. Potentieel aan synergieën in kaart brengen.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Publicatie. Aanbevelingen en richtlijnen
WORKSHOP 24/05/13	/
Dep. RV onroerend erfgoed J.2.6) Plaggenbodems als cultureel erfgoed	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	In bepaalde regio's zijn plaggenbodems al eeuwenlang de meest waardevolle landbouwgronden. Door hun dikte kunnen zij ook belangrijk historisch erfgoed bevatten en afdekken. Doel is de waarde te bepalen van plaggenbodems voor de archeologie, de pedologie en de landschapsgeschiedenis in Vlaanderen.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Inventariserend en waarderend onderzoek. Cartografisch, historisch & terreinonderzoek
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Publicatie. Inventaris. Richtlijnen i.f.v. beheer en ontsluiting.
WORKSHOP 24/05/13	/
Dep. RV onroerend erfgoed J.2.7) Ploeglaag als erfgoedindicator	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Hoewel ze voortdurend beroerd wordt, is de ploeglaag een cultuurlaag bij uitstek waarin artefacten en relictien zijn terechtgekomen en opgenomen van de menselijke activiteiten die doorheen duizenden jaren op het betrokken perceel hebben plaatsgevonden. Met hedendaagse rooimachines worden samen met de gewassen die uit de bodem worden gewonnen jaarlijks heel wat van deze getuigen afgevoerd en extern verwerkt op de zeef. Een snelle screening van dit materiaal aan de zeefstanden zou op grote schaal en op perceelsniveau een inzicht kunnen bieden van het historisch gebruik van actuele landbouwpercelen en deze een betekenis kunnen geven als historische bron en in erfgoedbeleving.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Inventarisatie van culturele relictien bij zeef en spoelstanden. Samenwerking met landbouw verwerkende sector. Cartografie op perceelsniveau.
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Bijkomend inzicht in historisch landgebruik op grote schaal in Vlaanderen. Inzicht in de 'culturele rijkdom' van de ploeglagen in Vlaanderen. Instrument voor monitoring.
WORKSHOP 24/05/13	/
Dep. RV onroerend erfgoed J.2.8) (Pre)historische ontwikkeling	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Het 'platteland' ontstaat bij het begin van de landbouw en later als pendant van 'stedelijk gebied'. Hoe verliep deze ontwikkeling in Vlaanderen doorheen de tijd?
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Syntheseonderzoek op basis van archeologische, paleo-ecologische, historisch-geografische, pedologische en historische bronnen.

//////////////////////////////////////

OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Inventaris van overgebleven relictten van (pre)historisch platteland (vb. agrarische nederzettingen, celtic fields, Romeinse villadomeinen, historische percelering, plaggenbodems, ...) 4D-GIS (cartografische reconstructie doorheen de tijd) Publicaties
WORKSHOP 24/05/13	Onderzoek over de genese of (pre) historische ontwikkeling van het platteland. Wat is nog leesbaar? [Marc De Bie (AOE)] Voor streekidentiteit en beleving: (pre)historische ontwikkeling van het platteland. Eerst platteland begrijpen vanuit de historische genese [Marc De Bie (onroerend erfgoed)]
KUL, dep AOW, Geografie	J.2.9) Sociale culturele diversificatie
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	Doel: modellering van processen en ontwikkeling van management en monitoring systemen omtrent de uitbouw van ruraal toerisme 1) als aanvulling van de lokale (landbouw)economie (bv. ondernemerschap en innovatie inzake landelijke accommodaties en 'groene' belevingsactiviteiten) en 2) als valorisatie van kleinschalig erfgoed in en buiten de landelijke kernen (bv. onder de vorm van de uitbouw van landelijke auto-, fiets- en wandelroutes) die inspelen op de toenemende vraag naar recreatiemogelijkheden in landelijk gebied.
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Kwantitatief (groot- en kleinschalige surveys) en kwalitatief (perceptieonderzoek bij bezoekers en lokale gemeenschappen).
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Destination planning voor het platteland (van lokaal tot regionaal). Monitoringsystemen inzake draagvlak. Overleg- en samenwerkingsplatformen inzake ondernemerschap, samenwerking (governance) en innovatie in landelijk toerisme
WORKSHOP 24/05/13	/

K. Aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland

ILVO	K.1.1) Rurale sociologie, demografie
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p><i>[ingevuld door VLM, op basis van mailing]</i></p> <p><i>Dit deel van de bevraging is moeilijker, abstracter, concreet is moeilijk, voorlopig slechts enkele pistes, er is nog zoveel dat kan onderzocht worden, geen concreet scherp beeld op wat nog zou moeten gebeuren.</i></p> <p><i>Eerder dat er een soort traditie zou moeten opgebouwd worden rond rurale sociologie in Vlaanderen [Ruraal sociologisch onderzoek verder uitbouwen in Vlaanderen, een voorbeeld nemend aan de traditie die daar rond in de ons omliggende landen wel bestaan bv. Nederland, UK... Thema's die leven op het platteland worden nu vaak heel kwantitatief benaderd vanuit een geografisch, economische, ecologische hoek. Er bestaat echter weinig kwalitatief, sociologisch onderzoek over deze onderwerpen]</i></p>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Ruraal sociologisch kan duiden wat verandert in het samenleven van mensen op het platteland zodat het beleid hierop kan anticiperen. Onderzoek naar sociale en culturele diversiteit, vergrijzing, migraties, dienstverlening en verdwijnen van diensten en hun impact op het leven in het platteland ... maakt deel uit van dit onderzoek.</p> <p>De cluster omvat de veranderende sociale cohesie op het platteland, verandering hoe mensen met elkaar omgaan, veranderende samenstelling van de plattelandsbevolking, verenigingsleven en alternatieven op straatniveau en met vaak een kort (actiegericht) karakter (zie bewegingen in scholen, straten, e.a. comités met een concreet streefdoel). Centraal staat de vraag 'wat verandert er in de samenleving op het platteland en tussen de bewoners onderling?'</p> <p>Nood aan ruraal sociologisch onderzoek (1). Het beleid heeft kennis nodig over wat gebeurt op het platteland om hier beleidsmatig op te kunnen anticiperen. Hoe manifesteert zich bijvoorbeeld de vergrijzing (2) op het platteland? Hetzelfde geldt voor migraties (3), ook internationale migratie en de effecten ervan op het platteland. Migratie is trouwens meer dan sedentair. Het gebruik van platteland en verschillen in gebruik tijdens verschillende levensfasen en tussen week en weekend zijn tendensen die kunnen onderzocht worden. Ruraal sociologisch onderzoek kan duiden wat verandert in het samenleven van mensen op het platteland. Bijvoorbeeld de veranderende sociale cohesie, afname van verenigingsleven (5), andere vormen van samenwerking en cohesie.</p> <p>Ruraal sociologisch onderzoek (is er een probleemstelling, hoe aanpakken?) [Peter Raymaekers (K.H.Leuven, departement sociale school)]</p> <p>Voor kwetsbare groepen: Ruraal sociologisch onderzoek [Anne Vuylsteke (departement LV/AMS)]</p> <p>Er is nood aan cijfers om deze specifieke plattelandsproblematieken te kunnen duiden en er beleid rond te ontwikkelen. Dit is de belangrijkste nood! [Erik Verhaert (VLM)]</p> <p>Onderzoek is nodig als input voor concrete ruimtelijke strategieën. Er lopen een aantal kleine experimenten maar er is meer onderzoek nodig want probleem blijft onvoldoende gekend. Bestaande kennis blijft eerder onsamenhangend. Locaties voor wonen, voorzieningen, diensten, etc. [Elise Schillebeeckx (Universiteit Antwerpen, LUCA school of Arts, + steunpunt Ruimte)]</p>
WenK / Scool of ARTS	K.1.2) Vergrijzing
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<i>Vergrijzing op het platteland: over de problematiek van onaangepast wonen op een onaangepaste woonplaats.</i>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<i>Analyse statistiek, inventaris bestaande ondersteuning, focusgroepen, diepte-interviews.</i>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<i>Rapport.</i>
WORKSHOP 24/05/13	Voor kwetsbare groepen: Vergrijzing op het platteland: naar een strategisch ruimtelijk concept. Spanningsveld tussen wens van ouderen om in eigen woning te blijven & dorpsvershraling, laag aanbod aan voorzieningen. Spanningsveld tussen wens van ouderen om zo lang mogelijk in eigen woning te blijven versus maatschappelijke kost. [Elise Schillebeeckx (Universiteit

	Antwerpen, LUCA school of Arts, + steunpunt Ruimte]
Wenk / Scool of ARTS	K.1.3) Migratie
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<i>Migratie naar het platteland.</i> <i>VLM: idem vorige fiche.</i>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<i>Analyse statistiek, focusgroepen met lokale organisaties en besturen, exploratief.</i>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	<i>Rapport.</i>
WORKSHOP 24/05/13	<p>Migratie naar het platteland: Onderzoeken van de interactie stedelijke ruimte/platteland + de manieren waarop beide soorten ruimte eenzelfde bevolking op verschillende momenten / levensfasen bedient/aantrekt/huisvest. Bijvoorbeeld onderscheid week/weekend en studietijd versus na beroepsloopbaan. Via dit onderzoek ook veiligstellen dat we 10 jaar plattelandsonderzoeken in 2020 niet met de vraag blijven zitten wat er nu gemeten is: evolutie van het platteland of verschil in plattelandsbeleving door opeenvolgende bewoners- /gebruiksgroepen. [Rob Belemans (Faro – Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)]</p> <p>Migratie naar het platteland. Suburbanisatie versus migranten, nieuwe wijken als zones van aankomst, gaat integratie er gemakkelijker/vlotter? [Elise Schillebeeckx (Universiteit Antwerpen, LUCA school of Arts, + steunpunt Ruimte)]</p>
KUL, dep AOW, Geografie	K.1.4) Sociale culturele diversificatie, type-dorpen
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Sociale en culturele diversiteit op het Vlaamse platteland: Het Vlaamse platteland wordt sociaal en cultureel diverser. Door suburbanisatie en rurbanisatie die het agrarisch karakter van het platteland in toenemende mate uitholt, door een toenemende sociale diversifiëring van suburbanisatie wat niet enkel een middenklasse fenomeen is, maar ook lagere inkomensgroepen betreft die van de stedelijke arbeids- en woningmarkt worden verdrongen of kansen zien op het platteland, door buitenlandse migratie die zich niet langer enkel op de stad richt maar zich steeds meer uitspreidt over Vlaanderen, verandert het platteland langzaam van een homogene naar een diverse samenleving. Voor plattelandsgemeenten is het een hele uitdaging om met deze nieuwe diversiteit om te gaan. Dit onderzoek zou niet enkel deze sociale en culturele diversiteit in kaart brengen op basis van bestaande statistieken, maar via kwalitatief onderzoek ook de dynamieken achter deze verschillende trajecten van diversifiëring, en de ermee verbonden uitdagingen voor rurale samenlevingen blootleggen: hoe gaan de verschillende sociale groepen op het platteland om met deze diversiteit, welke nieuwe kansen levert het op en welke problemen zijn ermee verbonden.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	<p>Combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek: - Op basis van bestaande statistieken wordt een typologie opgesteld van de verschillende vormen en dynamieken waarin diversiteit zich voordoet op het Vlaamse platteland. - Vervolgens wordt door middel van verschillende casestudies in 'type-dorpen' verdieping gezocht in oorzaken en gevolgen voor elk type. Hier bij wordt gebruik gemaakt van etnografische methoden: participerende observaties, interviews, groepsgesprekken.</p>
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Rapport/wetenschappelijke publicaties.
WORKSHOP 24/05/13	<p>Onderzoek naar sociale en culturele diversiteit kan deel uitmaken van een breder opgezet ruraal sociologisch onderzoek. We moeten kijken naar de meerwaarde van het platteland als samenlevingsruimte en met zijn hedendaagse en toekomstige bevolkingsmix in al zijn diversiteit.</p> <p>Dit is een basisonderzoek waar vele andere sectoren bruikbaar materiaal kunnen uithalen.</p> <p>Onderzoek naar sociale en culturele diversiteit op het platteland: Kijken naar de evolutie waarbij de bewoner van het platteland evolueerde van "de boer" via "plattelander" naar "de Vlaming". Welke meerwaarde kan het platteland als samenlevingsruimte bieden aan een hedendaagse en toekomstige bevolkingsmix. [Rob Belemans (Faro – Vlaams Steunpunt</p>

////////////////////////////////////

	<p>voor cultureel erfgoed]]</p> <p>Onderzoek naar sociale en culturele diversiteit op het platteland: Je moet eerst weten wie het platteland bewoont of bezoekt. [Marc De Bie (onroerend erfgoed)]</p>
KHL, dep sociale school	K.2) Armoede, nieuwkomers
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Sociale inclusie van mensen in armoede via vrijwilligerswerk en het verenigingsleven:</p> <p>De verdoken armoede op het platteland is een bekend fenomeen. Door o.m. het gentrificatieproces worden armere mensen verdrongen naar de landelijke gebieden waar het wonen betaalbaar is (o.m. permanente bewoning op campings, huurwoningen van mindere kwaliteit). Ze worden er o.m. geconfronteerd met vervoersarmoede, het ontbreken van een sociaal netwerk, een moeilijke bereikbaarheid van gezondheidsvoorzieningen. In het onderzoek willen we nagaan welke maatregelen gemeenten, lokale verenigingen, buurtwerkingen nemen en kunnen nemen om deze minder vermogende nieuwkomers in de dorpen te integreren.</p>
OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode	Casestudies, Evaluatieonderzoek van bestaande initiatieven en projecten, vanuit welzijnzorg, samenlevingsopbouw, sport en cultuur
OMSCHRIJVING (3): eindproduct	Actieplannen en modellen voor gemeentebesturen en verenigingen om mindervermogende nieuwkomers te integreren.
WORKSHOP 24/05/13	<p>Sociale inclusie van mensen in armoede via vrijwilligerswerk,... [Peter Raymaekers (K.H.Leuven, departement sociale school)]</p> <p>Sociale inclusie van mensen in armoede via vrijwilligerswerk,...Zichtbaar maken van de cruciale rol en functie van het middenveld in de sociale inclusie Sterke traditie in het verenigingsleven is deels een plattelandstraditie. Welke succesfactoren kunnen versterkt of gereanimeerd worden? [Rob Belemans (Faro – Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed)]</p> <p>Sociale inclusie van mensen via vrijwilligerswerk: Onderzoek naar mogelijkheden voor sociale inclusie op het platteland. [Marc De Bie (onroerend erfgoed)]</p>

////////////////////////////////////

L. Leefbare dorpen

... L.1.1) Dorpsontwikkelingen en -voorzieningen	
WORKSHOP 24/05/13	<p>Welke ontwikkelingen willen we voor onze dorpen? Hoe zien we onze dorpen over 30 jaar en vanuit welke visie? Wat gaan we doen om het platteland te vrijwaren? Welke voorzieningen wensen we in een dorp en hoe gaan we dat realiseren? Welke kwaliteiten willen we in onze dorpen tot uiting brengen? Pleidooi voor een duidelijke terminologie betreffende dorpen op het platteland en het inzetten van dorpen als instrument (agglomeraties, voorzieningen, verlinting tegengaan, RO compensaties, etc.). Er is meer onderzoek nodig op niveau van de dorpsbevolking wat betreft de fysieke aspecten (duurzaamheid) en de leefbaarheidsaspecten (sociale cohesie, samenleving, samen dingen doen, territoriaal acties ondernemen). Vermits het woord dorp niet voorkomt in het BRV dreigt het een hiaat te blijven en is het des te belangrijker dat Plattelandsbeleid dit opneemt. [Landelijke Gilden (Karel Lhermitte)]</p> <p>Wat moet er gebeuren met 11 kerken, scholen, kernen binnen 1 gemeente op LT, legislatuur overschrijdend? Welke visie bestaat er rond voorzieningen? Hoe moeten gemeenten daar mee omgaan? Plattelandsbewoners hebben hoge eisen die niet vol te houden zijn voor de landelijke besturen. Wat wordt er nog gerealiseerd en op welke manier (verkaveling, industrie, asfaltering, etc.)? Dat vereist beleidskeuzes en voorafgaand onderzoek [Liesbet Belmans (VMSG)]</p> <p>Vragen bij dorpen over 40-50 jaar. Wat willen met die plattelandskernen? Wat is de visie daaromtrent? [Dirk Van Gijsegem (departement landbouw en visserij)]</p> <p>Moeten er minder nutsvoorzieningen aangelegd worden? Moet er meer op gehamerd worden dat zelfvoorziening belangrijker wordt op het platteland? Is die zelfvoorziening de beschermende actor bij uitstek op het platteland? Ook dat kan onderdeel van onderzoek uitmaken. [Lieven Janssens (UA)]</p> <p>Vroeger werden dorpen als een gezamenlijk territorium beheerd maar vandaag ontbreekt deze binding van de lokale bevolking met de dorps eigendom. Meer en meer maakt de stadsmentaliteit zijn intrede op het platteland. [H. Gulinck (KU Leuven)]</p>
... L.1.2) Woonvoorzieningen in dorpen	
WORKSHOP 24/05/13	<p>Verdringing en sociale uitsluiting. Hoe moeten we omgaan met wonen voor kwetsbare groepen op het platteland. Een belangrijke nood. Wanneer zijn bijvoorbeeld sociale woningen op het platteland aangewezen? Is het verantwoord om sociale woningen te integreren bij nieuwe verkavelingen als er geen of onvoldoende voorzieningen aanwezig zijn of openbaar vervoer ontbreekt. Veel mensen zijn ook eigenaar van hun woning maar hebben niet de middelen om deze te onderhouden. Gebrek aan betaalbare en kwalitatieve huisvesting is hier deel van het onderzoek. ? [Stefan Lombaert (wonen Vlaanderen)]</p> <p>Er is veel – verdoken – armoede op het platteland, maar kwetsbare groepen kan ruimer ingevuld worden, het gaat ook over het verdwijnen van lokale dienstverlening. Hoe kunnen we de jeugd op het platteland ondersteunen, maar het gaat evenzeer over lokale sportvoorzieningen, zorgdiensten, enz.... Tendensen in de zorg zoals fusies van ziekenhuizen en schaalvergroting – ook in het onderwijs - hebben hun impact op de dienstverlening in het platteland. Hoe moet het beleid daarmee omspringen? Hoe gaat het platteland zich organiseren ten opzichte van deze evoluties? Kennen we de verschillende bevolkingslagen, doelgroepen en hun behoeften en de impact van deze maatschappelijke tendensen? Een aantal voorzieningen verdwijnen systematisch, ook het openbaar vervoer trouwens. Hoe moet het beleid zich hieraan aanpassen op maat van het landelijk wonen? [Bavo Verwimp (VLM)]</p>
KU LEUVEN – Departement Architectuur/PLEN	
L.1.3.) Impact van de verappartementisering op het landelijk karakter, de publieke ruimte en het groen van de dorpskernen	
OMSCHRIJVING (1): algemeen doel	<p>Sinds de goedkeuring van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen in 1997 is ‘dichter wonen’ een belangrijk begrip in Vlaanderen. Om verdere verspreiding van de bebouwing tegen te gaan, heeft men woonverdichting in de stads- en dorpskernen voorgesteld. 20 jaar later worden ongeveer evenveel appartementen als huizen gebouwd.</p> <p>In de dorpskernen op het platteland vormen appartementen enerzijds een goede optie voor senioren om in hun dorp te blijven wonen, of voor startende jonge gezinnen. Anderzijds hebben de projectontwikkelaars zich op deze nieuwe</p>

////////////////////////////////////

	<p>'bouwmarkt gestort, en tasten zij de ruimtelijke grenzen af van elk perceel en elke kern. Deze evolutie doet de prijzen van bestaande woningen stijgen, tot ze vaak onbetaalbaar worden voor de dorpingen. Verder staan de appartementsblokken vandaag in schril contrast met de fijne perceel structuur, de bouwhoogtes en –dieptes, de eenvoudige dakvormen van de bestaande dorpswoningen. Hiertoe worden door een aantal gemeentebesturen reeds beeldkwaliteitsplannen, RUP' s, verordeningen, ... opgemaakt.</p> <p>In dit onderzoek willen wij de impact van de appartementen op het landschap, het groen, het straatbeeld en de versterking van de dorpskern bekijken. Door het voorzien van één of meerdere garagepoorten, te kleine ramen, blinde gevels, of verharde parkeerplaatsen in de voortuin keren deze gebouwen zich vaak af van de straat. Dit versterkt het autogerichte karakter van de openbare ruimte, en maakt het dorp minder herbergzaam voor voetgangers en fietsers. Ook de relatie tot een achtertuin of een doorkijk naar het grotere landschap ontbreekt in vele gevallen. Op een perceel van één villa ontstaat een breed appartementsgebouw met een verharde voortuinstrook, en zo verdwijnt het landelijk karakter. Of het voorzien van garageboxen in de achtertuin zorgt voor een volledige verharding van het perceel. En zo versterken de appartementen een contrast tussen de 'verharde' voorzijde van een dorpskern en het 'zachte' landschap aan de achterzijde. Deze ruimtelijke trend is niet enkel nefast voor het karakter van de dorpskern, maar ook voor de kwaliteit van het dichter wonen. Om een waardevol alternatief te bieden voor de vrijstaande villa en zijn private tuin, is een kwalitatieve buitenruimte, en een goede relatie tussen het appartement en de (publieke of private) open ruimte even belangrijk.</p>
<p>OMSCHRIJVING (2): onderzoeksmethode</p>	<p>De methodiek behelst een kwalitatief case-onderzoek van recente appartementen in diverse dorpskernen in Vlaanderen. Deze cases kunnen herleid worden tot enkele relevante typologieën, zoals: appartementsblok aan dorpsplein, appartementsblok aan doorgaande weg, appartementsblok ter vervanging van vrijstaande villa, ... Via ruimtelijke analyse op kaart en tijdens terreinbezoek worden de ruimtelijke karakteristieken geïnventariseerd en geëvalueerd. Aanvullend wordt de waarde beleving van de appartementen en hun omgeving verkend in interviews, focusgroepen, ...</p>
<p>OMSCHRIJVING (3): eindproduct</p>	<p>Uit een vergelijkend onderzoek van deze bouwprojecten willen we graag bepalen wat de voorwaarden zijn voor kwalitatief wonen in een appartement in een dorpskern, of meer concreet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wat een kwalitatieve (private/ collectieve) buitenruimte is voor de appartementen; - wat een optimale relatie is tussen het gebouw en de straat/ het plein; - hoe het landschappelijk karakter van het dorp kan worden bewaakt

